N°. 13. Donderdag 27 Maart 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Een goedgeslaagde Feestavond.

De afd. 's Gravenhage hield op Tweeden Paaschavond een gezellige bijeenkomst in de groote zaal van „De Vereeniging" (Willemstraat), die stampvol was.

Als spreker trad op jhr. J. P. C. Graafland (Creusesol), die, alvorens tot zijn onderwerp: „Onze dames en het leven in den Oost" te komen, zich aan zijn auditorium voorstelde als een rechtgeloovige in de welvaart van Indië onder ons bestuur; doch hij verzocht niet bepaald een redenaar ex-cathedra in hem te zien, die allerhande waarheden zou verkondigen, want een geleerde is hij niet; evenmin behoort hij tot die deftigen, welke door starre onaandoenlijkheid, tot koude middelmatigheid vervallen.

Aan het uitvoerige verslag in De Avondpost van 25 dezer ontleenen wij het volgende:

Met klem komt spr. op tegen de belletristische, novellistische en romannetjes-lectuur, waarin Indië weliswaar als een mooi land wordt voorgesteld, doch overvloeiend van bezwaren voor den blanda, en de vrouw in 't bijzonder. Enkele boeken vormen echter een tegenwicht en daarom zou spr. die een grooter publiciteit toewenschen, dan ze tot nu toe genoten.

Op geestige wijze schildert spr., hoe men, door zich een verkeerde voorstelling van Indië te maken, waar gebrek aan Hollandsche pleiziertjes is, onnoemelijk veel kwaad aan Indië en ook aan Nederland berokkent, omdat het jongelieden zal weerhouden naar Indië te gaan en ook menig jong vrouwtje de reis met haar echtgenoot niet aandurft, al gaan er in den laatsten tijd ook vele stoomers met handschoentjes weg.

De heer Graafland klaagde vervolgens over gebrek aan blanda-dames in Indië. Waren er genoeg, zegt spr., dan zou er veel minder stof zijn voor de schrijvers der literatuur als door spr. veroordeeld, — al geeft spr. gaarne toe, dat het nog lang zal duren eer voor alle maatschappelijke en ethische behoeften een oplossing is gevonden.

't Is wegens gebrek aan „blanda-vrouwen", dat de Europeaan tot de kleurlinge overgaat. Leve dus de vrouw, die als echtgenoote naar Indië gaat, waar haar een heerlijke toekomst wacht! Spr. geeft haar gaarne zijn beste wenschen mede, met later in „Duinoord" een prachtige woning „vlak bij de tram!"

Zonder fouten is de Indische maatschappij evenmin als iedere andere; doch men beginne met geen ongelijksoortige grootheden met elkander te vergelijken, d.w.z. onze hoofdplaatsen met die in Indië; ofschoon een kleine plaats in Indië niet voor zulk eene in Nederland behoeft onder te doen. Al dat geschetter over gebrek aan uitgaan maakt spr. wrevelig. Te loven vallen de Indische tractementen, Indische bediening, Indisch uitgaan en een Indisch pensioen in Nederland.

Mocht er ook nog veel primitief voor de vrouw zijn ingericht, zij kan gerust zijn; vallen noch struikelen zal zij, wanneer zij zich den steun verzekerd heeft van een trouwen partner, en de bedienden voor zich weet in te nemen, want groote gevaren zijn er niet. Iedere blanda-dame onder spr.'s gehoor kan dit getuigen, — integendeel zullen zij aangename herinneringen hebben met het verlangen den tocht nog weer eens te ondernemen, — uitgenomen dan het weelde-poesje of de „wilde Indische kat met een knoop in den staart!"

Indië is een ander land dan Holland en waar zijn geen slechte menschen? Spr. geeft den twijfelaars den raad de hier vertoevende Indische families (vooral de kopstukken onder hier) te observeeren en dan kan het oordeel over het Indische leven slechts gunstig zijn.

Krachtig komt hij op tegen de bewering als zouden wij Indische menschen minder gevoel voor kunst hebben. Er zou heel wat minder kunst hier te genieten zijn, wanneer wij er niet waren, zegt spr.

Wir bewegen die Erde! zegt hij. Als prof. v. Vollenhoven wil, dat Nederland het initiatief neemt om voor het Arbitrage-hof een wereld-politie op te richten, dan zullen wij ons er voor moeten spannen!

Na te hebben gewezen op verschillende hoedanigheden, waarmede de vrouw zich in Indië verdienstelijk en gezien kan maken, geeft hij toe, dat veel moderns het vroegere er heeft vervangen: er bestaat een feministische beweging, welke spr.'s instemming niet heeft, omdat er te veel druk-doende dames bij te pas komen, en herinnerend aan de in 1898 gehouden tentoonstelling van vrouwenarbeid. enz., merkt spr. op, dat gezonde baby's en tevreden mannen op die tentoonstellingen niet voorkwamen. Als die vrouwen beweren even hoog te staan als wij, heeren der Schepping, dan mag spr. van die vrouwen toch wel eischen, dat zij hare plichten tegenover den man in Indië kennen *).

Met mooie Indische sagen schetste spr. den strijd tegen verzoeking en de machtige liefde der vrouw, maakte haar den toestand daar te lande duidelijk, en besloot met een lofrede op de rijstcultuur, waarbij hij het geluid van het rijststampen imiteerde onder het voordragen van een gedicht, door spr. op dat rhythmische geluid gemaakt.

Bij het luid applaus, dat hierop volgde, verzocht spr. dankbaar dit te willen herhalen voor de vrouw, die voor de Indische rijsttafel van „Oost en West" zooveel heeft gedaan en doet, nl. mevr. Ten Bosch-Bosscher, waaraan geestdriftig werd voldaan.

Met eenige dichtregelen aan het schoone Indië en een woord van hulde aan de vrouwen in 't algemeen en in 't bijzonder de vrouw, die ons Indië regeert, besloot jhr. Graafland zijn lezing.

De voorzitter dankte den spreker en herinnerde aan den oproep, door R. Soetan Casajangan Sp. gedaan tot het stichten van een fonds om Indische jongelui in staat te stellen, dezelfde opleiding te mogen ontvangen als de Europeesche, waarmede de voorzitter het volkomen eens is. Uit naam van mevr. Ten Bosch-Bosscher en van de afd. Den Haag „Oost en West" bood hij den heer Soetan Casajangan Sp. een prachtigen krans met nationale linten aan.

De heer Soetan Casajangan Sp. dankte zeer bewogen voor deze hulde en deelde mede, dat hij brieven had ontvangen van H. M. de Koningin-Moeder, Prins Hendrik en generaal Van Heutsz; hij hoopt en gelooft zijn doel te zullen bereiken.

Een hartelijke toejuiching volgde.

Na de pauze gaf het muziekgezelschap „Con Moto" een uitvoering, met medewerking van mevr. A. Mulder—Dijckmeester, sopraan, mevr. L. van Kesteren—Rasch, piano, mevr. C. Doijer—Cordes, piano en guitaar, en de heeren Frans Andreoli, tenor, A. Bryan, viool, H. Boer, viool, dr. J. K. W. Weijgers, violoncel, en A. S. J. van Kesteren, fluit.

Tot diep in den nacht werd nog gedanst.

Het was een welgeslaagd feest!

*) Spr. vergeet, dat de Ver. „Oost en West" een gevolg is geweest dier tentoonstelling. Red.-Com.

Uit de O.-I. Mail.

De Gezondheidstoestand is sinds de berichten der laatste mail niet beter. Te Semarang werden, behalve de vele pokken, vijf gevallen van meningitis geconstateerd onder gedetineerde Inlanders.

Van 20—26 Februari jl. kwamen in de afdeeling Malang 117 pestgevallen voor, waarvan er 113 een doodelijk verloop hadden, en ook te Soerabaja zijn 26 Febr. twee pestgevallen voorgekomen.

Wervelstorm. Wij lezen in het Bat. N.blad van 27 Februari:

Uit Bandoeng vernemen wij, dat een geweldige wervelstorm gistermiddag te 3 uur 15 minuten de theeonderneming „Tjioemboeloeit heeft geteisterd, en aldaar groote schade aangericht. Een deel van de fabriek is vernield. Van de administrateurswoning zijn nog slechts een paar kamers bewoonbaar.

De kracht van den storm was zoo groot, dat zinken platen de lucht in geslingerd werden, een deel van de muren der fabriek omgeworpen werd en zware houten fabrieksbalken op de nabijgelegen administrateurswoning werden geworpen en als spietsen door dak en zolder heendrongen.

„Tjioemboeloeit" is een onderneming, gelegen op 4 paal afstand van Bandoeng, distr. Oedjoengbrong-Koelon en Limbangan. Erfpachter is de Mij. tot Exploitatie der Ondernemingen, nagelaten door Mr. W. A. baron Baud te 's-Gravenhage. Administrateur is

de heer H. C. Soeters Jr. De verpondingswaarde is *f* 85.644, de productie in 1912 was op 230.000 halve kilogram thee geraamd.

De kroonprins van Jogja † Aan het N. v. d. Dag v. N.-I. ontleenen wij:

„De Kroonprins van Jogjakarta, die reeds lang lijdende was, is overleden.

De dood kwam onverwacht, onder verdachte verschijnselen, na toediening van inlandsche medicijn.

In groote statie is het lijk overgebracht naar Imogiri.

De overledene zou juist zijn verjaardag hebben gevierd.

De Sultan van Jogja is niet gelukkig met zijne zonen. Van zijn eerste sultane had hij vier zonen. De oudste stierf tijdens een cholera-epidemie, zijn tweede zoon is krankzinnig. De derde zoon is volgens bovenstaand bericht overleden. De vierde zoon is Pangeran Poerbojo, die majoor is bij den generalen staf. Hij vertegenwoordigde o. a. den sultan bij de installatie van gouv.-generaal Idenburg. Hij is nu de vermoedelijke troonopvolger.

Semarang—San Fransisco. Definitief is 25 Februari besloten, dat de koloniale tentoonstelling te Semarang zal dienen als een voorbereiding van de inzending op de wereldtentoonstelling te San Fransisco.

Verrukt over Java. De Beiersche prinsen Georg en Conrad blijken uitbundig in hun lof over Java, meldt de Pr. Bode.

Hun familie in Europa meldden zij, dat het hun speet Java zoo spoedig al te moeten verlaten, doch hun reisplan noopte daartoe.

Voor te Priok scheep te gaan naar Britsch-Indië zal door hen nog audiëntie bij den Gouv.-Generaal worden aangevraagd.

Examen Kweekschool voor de Zeevaart. De N. Soer. Crt. vernam, dat voortaan in Indië gelegenheid zal bestaan tot het afleggen van het toelatingsexamen voor de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam, waarvoor de tusschenkomst is ingeroepen van het De Ruyter-fonds.

Jaarlijks zullen zes à acht plaatsen voor Indische jongelui beschikbaar worden gesteld. De keuring geschiedt eveneens in Indië.

De onderwijsreorganisatie in de Minahassa. Uit Menado is d.d. 27 Februari aan het Soer. Hbl. geseind:

De invoering der onderwijsreorganisatie heeft een zeer kalm verloop.

De totale opheffing der gouvernementsschool stemt de bevolking tot moedeloosheid en onverschilligheid.

Reeds op zes plaatsen had (ten behoeve van de nieuwe onderwijsinrichting) een verkiezing plaats. Drie kozen een „districtsschool" en drie een zendingsschool. Er is weinig animo voor de minderwaardige „districtsschool".

Verrassingen zijn te verwachten. Het geheel belooft een interessant stukje geschiedenis te worden, met een verdacht luchtje.

De correspondent te Makassar van het Soer. Hbl. schrijft d.d. 22 Februari o.m.:

De vooruitgang van onze stad als handelsplaats teekent zich vooral bijzonder scherp af in de jaar op jaar stijgende cijfers der in- en uitvoerrechten.

Die cijfers mogen over 1912 weer gezien worden. De uitvoerrechten hebben eene vermeerdering van bijna f 120,000 te boeken. Werd er in 1911 ruim f 17,000 aan rechten geïnd op uitgaande goederen, gedurende 1912 steeg dat cijfer tot ruim 190,000 gld. De invoerrechten maakten percentsgewijze niet zoo'n grooten sprong: in ronde getallen waren de cijfers voor beide jaren respectievelijk f 538,000 en f 625,000. Ook de accijnzen op petroleum en lucifers wezen tezamen een vermeerdering van een goede f 50,000 aan.

Wat maken bij zulke cijfers de sommetjes op onze gemeentebegrooting een poover figuur.

Om zulke mooie resultaten te verkrijgen, dient er natuurlijk een waakzaam oog gehouden te worden door de douane. Want altijd zullen er menschen blijven, die trachten de hatelijke belasting aan den Boom te ontkomen. Terwijl ik dit schrijf is weer een ernstig geval van clandestienen invoer van goederen bij de politie in onderzoek.

Landbouwschool te Poerworedjo. In het begin van het vorige jaar werd de eerste Inlandsche landbouwschool te Wonosobo geopend. Kort daarop volgde Kopo bij Bandoeng, waarmede de eerste schrede werd gezet op den weg, die leiden moet naar verheffing en verbetering van den Inlandschen landbouw en tot vorming van het opkomende geslacht van uitstekende landbouwers.

Op 26 Febr. jl. is Poerworedjo de „Dritte im Bunde". Feestelijk werd de derde Inlandsche landbouwschool op Java geopend, die weldra gevolgd zal worden door scholen te Cheribon, Djokja en Solo. Bijzondere beteekenis kreeg deze plechtigheid door de aanwezigheid van hem, die het initiatief nam tot een krachtig ontwikkeld landbouwonderwijs voor jeugdige Inlanders, als een noodzakelijk complement van het volksonderwijs, door de aanwezigheid van den directeur van Landbouw, den heer Lovink, die de reis door Midden- en Oost-Java zóó had weten in te richten, dat hij hier tegenwoordig kon zijn. Hoezeer zijn werk en dat van zijne medewerkers door de bevolking wordt gewaardeerd, bleek wel uit de groote belangstelling voor deze opening, zoowel van de zijde van de hoofden als van den kleinen man. Aan den ingang van de eenvoudige, doch keurig versierde school, midden in de sawah's gelegen, ontving de landbouw leeraar Tromp uit Wonosobo de leden der commissie van toezicht en de genoodigden, onder wie velen op te merken de assistent resident baron van Reede van Outshoorn, Pangeran-regent van Koetoardjo de regent van Poerworedjo, controleurs uit de omgeving, ingenieurs bij de irrigatiewerken, tal van Inlandsche hoofden, landbouwkundigen uit Djokja, enkele ambtenaren van het departement van landbouw te Buitenzorg. Velen waren vergezeld van hunne dames.

Nadat de leerlingen, twee en dertig in getal, gekozen uit de 250, die zich hebben aangemeld, in optocht met muziek waren aangekomen en volksliederen waren gezongen, had in de school de opening plaats.

De landbouwleeraar Tromp, de inspecteur van het Inlandsch landbouwonderwijs, de heer Debie, hoofd der school, de assistent landbouwkundige Soeroto, de assistent-resident en de directeur van Landbouw spraken hierbij redevoeringen uit, de eerste drie sprekers in het Javaansch. Daarna bezichtigden de genoodigden de school, die over zeven en een half bouws proefvelden beschikt en waaraan een eenvoudig internaat verbonden is. Na afloop had natuurlijk een slamatan voor de leerlingen plaats.

Vruchtenveilingen. — Naar de N. Soer. Crt. vernam is de adviseur voor landbouw, de heer Zegers Rijser, voornemens te Soerabaja geregeld veilingen van vruchten van inlandsche kweekers te houden. Einde Febr. zou een proefveiling van mangistans van Poerworedjo plaats hebben.

De jongste **Javasche Courant** bevat een besluit, waarbij is besloten, dat de definitief ingerichte Djatibosschen, behoorende tot het boschcomplex Kedinding, groot 4560 H.A., gelegen in het district Panolan van de afdeeling Blora zullen worden gescheiden van het boschdistrict Blora en samen zullen worden gevoegd tot een houtvesterij. Het aantal boschdistricten op Java en Madoera zal worden gebracht op negen en twintig.

Ook is er in opgenomen een ordonnantie betreffende den invoer van de opiumregie in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, welke ordonnantie met ingang van 1 April in werking treedt. en die van Dinsdag 25 Februari bevat de wijzigingen in het reglement voor het eindexamen der H. B. S. met vijfjarigen cursus.

De Chineesche gezant. Wij ontleenen aan het Bat. Nbl., dat de heer Wei Chen Tso, die omstreeks 1 Maart te Batavia zou aankomen, o.a. om even de Chineesche quaestie te bestudeeren, zou worden verwelkomd door een deputatie van de Chineesche handelsvereeniging, de Siang Hwee. De leden dezer vereeniging hebben een bedrag van f 600 gereserveerd voor een feestelijke ontvangst van den diplomaat, terwijl de vereeniging Soe Po Sah een gelijk bedrag heeft ingezameld, voor de aan dit bezoek verbonden feestelijkheden.

Tjapgomeh. In De Javabode lezen wij:

In de Rijswijkstraat: Twee Inlanders aan een lange bamboestaak een Turksche trom dragende, een ander volgde, een kleine trommel bungelde op zijn rug. Men kon zien: de arme kerels waren moe. Ze sjokten voort, moeizaam gaand, de modderplekjes opzoekende, omdat de grove steenen hun stuk geloopen voeten pijnigden.

Op Molenvliet een ander troepje. Vier muzikanten, met viool, piston, hoorn en klarinet. Ook zij sukkelden voort, een hunner liep mank.

Zij hadden den ganschen nacht de Tjapgomégangers gediend en gingen naar huis. Zij hadden den ganschen avond en een groot deel van den nacht door de Chineesche wijken geloopen, hadden hunne kelen droog gespeeld, hunne armen moe gestreken of geslagen. Eerst toen de dageraad was gekomen en het feest was geëindigd, was hun werk afgeloopen.

Zooals de kat, in L'a s s o m o i r, knagende aan de resten van de smulpartij op het verjaardagfeest van Gervaise, symboliseerde het einde van het feest, zoo symboliseerden die sukkelende muzikanten het einde van de Tjapgomé-feesten voor dit jaar.

Het is nog vol geweest in de benedenstad. Van Senen, langs Pasar Baroe, dat wijselijk ook door de politie voor het rijtuigverkeer was afgezet, gingen de feestgangers en de kunstenmakers, de wajangs, de comedies stamboul, de djenghe's naar de benedenstad. Van Pasar Baroe komende gingen ze langs Krekot, Sawah Besar langs Molenvliet, waar zij bij de daar wonende Chineezen even aanlegden om dan verder naar de kotta te gaan. Hier veel publiek, ook veel nieuwsgierigen en vele bezoekers van de bioscopen, waarvan die op Glodokplein de beste zaken maakten. De eettentjes zaten vol. En in de roemah's makan tjina was het een in en uitgaan van hongerigen en dorstigen. En de rust en de vrede werden nergens verstoord.

Een Atjehsche meisjesschool. Een correspondent van het S o e r. H b l d. had gelegenheid de school voor Atjehsche meisjes te Oleh-oleh te bezichtigen, en schrijft:

Tot nu toe is ze de eenige van Atjeh, doch er bestaan reeds plannen elders een tweede meisjesschool op te richten. Deze school bestaat nu ongeveer drie jaar en men kan er zich moeilijk een voorstelling van maken, welk een geduld en toewijding er voor noodig zijn geweest haar tot haar tegenwoordigen bloei te brengen.

Vooral door de groote medewerking, die men van het Atjehsche hoofd, T e u n g k o e T o e n o, mocht ontvangen, heeft men het vertrouwen van de Atjehers voor deze inrichtingen kunnen winnen, terwijl de toewijding van m e v r o u w S w a r t en m e v r o u w d e N i j s (de echtgenoote van den controleur van Oleh-oleh) voor deze school de oorzaak is, dat zij reeds zulke goede resultaten afwerpt.

Al lang is men de meening toegedaan, dat men, om het Atjehsche volk tot meerdere ontwikkeling te brengen, beginnen moet met de Atjehsche vrouw, vooral doordat de Atjehsche vrouw in den regel meer geëerd wordt door de Atjehers dan b.v. de Javaansche vrouw op Java.

Helaas waren er geen ontwikkelde Atjehsche vrouwen, die het onderricht van de meisjes zouden kunnen ter hand nemen, dus moest men wel zijn toevlucht nemen tot Europeesche werkkrachten.

Hier moest dus niet alleen de adat overwonnen worden, om de Atjehsche meisjes een school te doen bezoeken, doch tevens moest het wantrouwen tegenover de Europeanen op zij gezet worden.

Men heeft steeds deuren en ramen zooveel mogelijk open gehouden, zoodat nieuwsgierigen vrij binnen konden gluren. Dit heeft de Atjehers langzamerhand niet alleen vrede doen krijgen met het denkbeeld, dat de meisjes naar school gaan, maar zooveel sympathie gewekt, dat na deze laatste poesa het aantal leerlingen verdubbeld is en op ca. 58 werd gebracht. Zelfs heeft men wegens plaatsgebrek enkele minder gewenschte elementen moeten weigeren, als idiote kinderen of kinderen met huidziekten behept.

Als leerkrachten heeft men een juffrouw als hoofd, bijgestaan door twee helpstertjes. De bedoeling is, de vlugste Atjehsche meisjes — zoo mogelijk — als kweekelinge op te leiden, om haar dan ook als leerkracht te kunnen gebruiken. Men zal echter te kampen hebben met de gewoonte der Atjehers, die meisjes zoo vroeg mogelijk willen uithuwelijken. Nu al kan men de oudste leerlingen niet dan met de grootste moeite op school houden.

Het was een aardig gezicht, al die kleine Atjehsche meisjes in het schoollokaal vereenigd te zien. Ze droegen grootendeels de artistieke Atjehsche kleeding: wijde broek — bij rijke kinderen met goud doorweven of met goud geborduurd — korte baadjes, die tot aan het middel reiken met korte mouwen.

Ze leeren op de school lezen, schrijven en rekenen, maar vooral handwerken. Handwerken is het hoofddoel. Ze leeren er naaien, borduren, haken, stramienwerk. Binnenkort zal begonnen worden haar kantmaken te leeren. Het haakwerk vooral trok de aandacht, en ik was verbaasd te zien welke mooie breede kanten die kleine vingertjes vervaardigd hadden.

Maar ook de echt Atjehsche weefkunst wordt niet vergeten. En hoe goed 't is, dat deze kunst wordt opgehaald, moge hieruit blijken, dat er te Oleh-oleh nog maar één vrouwtje is, die de vier kunsten verstaat van haspelen, spinnen, verven en weven. Zij is de eenige, die in staat is van de ruwe zijde van de cocons een prachtige kain te vervaardigen.

Wel zijn er vrouwen, die of 't spinnen van de zijde, of 't haspelen, of 't kleuren of alleen 't weven verstaan.

De meisjes beginnen daarom ook, met op de haar reeds bekende, wel primitieve, maar handige houten werktuigen te leeren de zijde te haspelen en te spinnen, om ze later te kleuren en ten slotte het nationale werk: 't weven te leeren.

Ook het mooie Atjehsche goud-borduurwerk, een kunst, die tot nu toe maar bij enkele vrouwen berust, wordt hier aan de meisjes geleerd. Enkele ware kunstproducten, van goudborduurwerk — kussens voor stoelen — waren in het weeflokaal aanwezig. Ze waren 't werk van de zuster van T e u n g k o e T o e n o en troffen door 't bijzonder mooie, stijlvolle ontwerp en de keurige uitvoering.

Men geeft de meisjes ook onderricht in batikken, een kunst, die de Atjehsche vrouwen niet kennen. Er waren al eenige van haar eerste producten te bezichtigen; werkelijk keurig uitgevoerd en de meisjes toonden vaste hand te hebben om de moeilijke patronen te kunnen volgen. Echter had men nog moeite met 't verven der gebatikte stukken.

Op Java laten de meeste batiksters het verven over aan vrouwen, die er een speciaal beroep van maken. Die verfsters nu zijn zelden te bewegen, Java voor Atjeh te verlaten, en dat is de reden, dat men nog eenigszins zoekende is, hoewel er reeds een merkbare vooruitgang valt te constateeren.

Men zal bij alle mogelijke handwerken de Atjehsche of Javaansche motieven blijven handhaven en wil vooral niet vervallen in leelijk uitgevoerde Europeesche motieven op Inlandsch maaksel. Zooals in den regel met dergelijke nuttige inrichtingen het geval is, heeft men ook hier met geldgebrek te kampen.

Wel heeft de tombola, onlangs te Kota Radja gedurende de sportfeesten gehouden, een flink batig saldo opgebracht, doch daarvan is een keurig net gebouw opgericht, speciaal voor 't weven en batikken.

Men zou zoo graag meer hulpmiddelen willen aanschaffen, de school willen vergrooten, maar...

In ieder geval heeft men slechts reden tot dankbaarheid voor de resultaten, die dit werk hebben opgeleverd; en is de school een symbool van het rustige, vredelievende Atjeh der toekomst, een symbool van het vertrouwen der Atjehers in den Europeaan.

De „Vereeniging tot wering van de openbare bedelarij" meldt het volgende aan de Ind. bladen:

Deze Vereeniging is einde Januari met den bouw en de oprichting van de z.g. Bedelaarskolonie te Sentiong, ten Noorden van Sawah Besar, gereed gekomen.

Thans staan op het terrein, groot 40000 M.2, door den Chineeschen Raad aan de Vereeniging in voortdurend gebruik afgestaan, twee gebouwen met 20 voldoend groote kamers voor logies van bedelaars, verder een groote open werkloods, twee keukens en benoodigde bijgebouwen. Het geheel is omgeven door een ijzerdraadversperring, en het terrein gedraineerd door een breeden ringsloot.

Met 1 Februari jl. is de kolonie opengesteld voor de opneming van behoeftigen, kreupelen, blinden en gebrekkigen, die elders geen onderkomen kunnen vinden en niet zelf in hun onderhoud kunnen voorzien. Diegenen, vallende onder de artikelen 204 e.a. van het Strafwetboek voor Inlanders dus, „die ofschoon tot werken in staat, zich gewoonlijk overgeven aan bedelarij", worden natuurlijk streng ge-

weerd; aan de politie wordt van hunne aanwezigheid kennis gegeven.

De openstelling van de kolonie is door tusschenkomst van de Inlandsche Wijkmeesters aan de bevolking bekend gemaakt, terwijl de medewerking van het Hoofd van Plaatselijk Bestuur door de Vereeniging is ingeroepen om strenge handhaving van gemelde artikelen van het Strafwetboek.

Voorts roept de Vereeniging bij deze de medewerking van het publiek in, om zich te onthouden van het geven van aalmoezen aan bedelaars en de politie in gevallen van bedelarij daarvan steeds onmiddellijk op de hoogte te stellen.

De Javabode schrijft:

,,Wij steunen den oproep van de vereeniging zeer gaarne. Zij helpt behoeftigen, kreupelen, blinden en gebrekkigen, die elders geen onderkomen kunnen vinden en niet zelf in hun onderhoud kunnen voorzien, aan onderdak en voedsel. Uit medelijden behoeft dus niemand meer op straat of aan de deur een aalmoes te geven. Blijkt de kolonie te klein te worden, laat men dan de vereeniging met geld steunen, opdat zij haar kolonie kan uitbreiden en meer verpleegden kan opnemen.

Wie nu nog aan bedelaars geeft, werkt luiheid of ongeoorloofde winzucht in de hand. Voor wie werken wil is hier werk te vinden, wie niet werken kan wordt geholpen. Het publiek make dus zelf aan de plaag en de schande der bedelarij een eind door geen aalmoezen meer te geven.

De mededeeling was ons ook een goede aanleiding om eens een kijkje te nemen in de kolonie. Alles is zoo goed als gereed. Het terrein moet nog wat worden opgehoogd, maar de gebouwen en bijbehooren zijn klaar.

Vooreerst de woningen. Er zijn er niet minder dan twintig, elk voor twee personen ingericht. Ze zijn ruim en zouden in de kampong zeker gaarne worden begeerd. Dan de groote werkloods, 80 meter lang en ruim 8 meter breed, de putten voor spoel- en badwater en de artesische put voor drinkwater en voor het koken der spijzen, vervolgens de twee ruime keukens.

Dat de bedelaarskolonie nu bepaald in de gunst der bedelaars valt, zal niet mogen worden beweerd. Van de een en twintig, die daar hebben vertoefd, trokken er weer spoedig achttien weg. Ze vinden, dat ze het buiten beter hebben. Geen wonder overigens. Gemiddeld toch werd op jederen bedelaar, die werd gefouilleerd, vijf gulden gevonden. Bij een vond men zelfs in een kous bewaard en om de lendenen gebonden niet minder dan acht en twintig gulden. Er zijn een hoop sterke kerels bij, die best in staat zijn te werken, maar liever het gemakkelijke bedelen boven het werken verkiezen.

Een groot terrein is nog braak, het is de bedoeling van het bestuur het te doen bebouwen door de verpleegden, om daarop hun sajoer te deelen. Nu is langs de slooten reeds pandan aangeplant, dat zal kunnen dienen tot het vervaardigen van hoeden.

Voor de bedelaarskolonie kwam ongeveer f 10000 in. Hiervan werden besteed f 5000 voor de gebouwen, f 1500 gulden voor den afkoop van erfelijke rechten op den grond, f 2000 voor nivelleering van het terrein, f 600 voor rasserwerk, f 900 voor het maken van ringslooten, aanleg van wegen en drainage, terwijl f 250 werd besteed voor het overbrengen van de Chineesche graven.

Vrije Vrijdagmiddagen. De N. Soer. Crt. meldt, dat in de inlandsche wereld een beweging is ontstaan, om aan de werkgevers voortaan elken Vrijdagmiddag vrij af te vragen voor de vervulling der godsdienstplichten.

Bij de firma Naessens is naar aanleiding hiervan een mandoer ontslagen, waarop vijftig werklieden de werkplaats verlieten.

Aristides Mohammed D. D. — ,,Bewaar me voor m'n vrienden", mag de heer Douwes Dekker wel als motto boven zijn Expres plaatsen! Zoo lezen wij in De Javabode.

Eerst werd hij, in zijn eigen blad, als de gereincarneerde Mohammed gehuldigd. Nu weer geeft een van zijn vrienden een verhaaltje van den strijd tusschen Aristides en Themistokles. Het verhaal is meer mythisch opgezet, dan historisch juist, maar het strekt tot verduidelijking van de tendenz. Want Aristides is...... Douwes Dekker en de rol van Themistokles wordt gespeeld door de z.g. vijandige Indische pers.

Wie lust heeft om dit spelletje voort te zetten, neme de zelfbewuste uitspraak van den zonnekoning: ,,L'état, c'est moi!" tot grondslag van een volgenden reïncarnatie-fabel! Aldus besluit bovengenoemd blad.

Suriname.

In de aflevering van 15 Maart van het Tijdschrift v. h. Kon. Nederl. Aardrijksk. Genootschap komt de heer J. J. Staal terug op de mededeeling van den Minister van Buitenlandsche Zaken aan de Eerste Kamer ter zake van de grens van Nederl. en Britsch-Guyana, over welke mededeeling wij handelden in ons nummer van 27 Februari.

De heer Staal schrijft:

,,Zonder de gronden daarvoor aan te geven, verklaart nu de minister van B. Z., dat onze regeering in overeenstemming met de Britsche als grens beschouwt: de Corantijn met haar bovenloop Koeroeni-Koetari. Niet de New River dus, de hoofdrivier volgens Brown, maar de rechtertak van de Corantijn, vroeger Koeroeni genoemd, zoude dus voortaan als grens moeten worden aangenomen, en verder, hooger op, niet de Sipaliwini — de machtigste der bronrivieren van de Koeroeni — maar de meer westwaarts stoomende Koetari.

De vraag rijst echter, of eene dergelijke grensregeling in overeenstemming met art. 3 van onze grondwet nog niet door de Staten-Generaal moet worden goedgekeurd, te meer daar ze m. i. strijdig is met aardrijkskundige begrippen en met de gewone volkenrechterlijke beginselen."

Van al hetgeen het Koloniaal Weekblad sedert 1911 over het grensvraagstuk heeft geschreven, schijnt de redactie van het Tijdschrift geen kennis te hebben genomen.

In zijn bovenbedoelde mededeeling had de Minister verklaard, dat wat de Corantijn betreft op den ,,waterloop in zijn geheel toepasselijk zijn de gewone regelen van het volkenrecht ten aanzien van gemeenschappelijke grensrivieren geldende".

In ons nummer van 27 Februari waren wij zoo vrij de juistheid dezer bewering te betwisten.

Om aan te toonen, dat de ,,gewone" regelen van het volkenrecht geen voldoende zekerheid geven, haalt de heer Staal aan hetgeen eenige schrijvers over Volkenrecht zeggen omtrent grensrivieren. Ook uit de door ons bijeengebrachte collectie uitspraken blijkt, dat die ,,gewone regelen" niet zoo heel gewoon zijn, maar even vaag als het volkenrecht zelf. Wij willen hier slechts één overschrijven om den vermakelijken slotzin:

Op blz. 132 van zijn ,,Manuel de Droit International public et privé conforme au programme des facultés de droit", zegt Charles Calvo: ,,Lorsqu' un fleuve, ou une rivière coule entre deux Etats, si l'un des Etats riverains n'a pas un droit consacré à la propriété exclusive du cours d'eau tout entier, il est admis que la frontière passe par le milieu du lit du fleuve ou de la rivière, y compris les îles que traverse la ligne du milieu. Le thalweg (chemin d'aval) ligne idéale tirée sur la cours d'eau à égale distance des deux rives, est regardé comme le milieu."

Of de studenten dezen volkenrechtelijken puzzle hebben opgelost? Wie weet of er niet op hun examen gezakt zijn, omdat zij deze definitie van Thalweg niet hebben begrepen.

De heer Staal eindigt zijn artikel met deze woorden, waarmede wij geheel instemmen:

,,De mededeeling van den minister geeft dus m. i. op grond van het aangehaalde nog geene zekerheid omtrent de grenslijnen bij Corantijn en bij Marowijne, zoolang ook deze niet bij verdrag nader zijn vastgesteld".

Van hooggeachte zijde is ons gevraagd, waarom wij geen gevolg hebben gegeven aan onze toezegging in het nummer van 13 Maart, n.l., dat wij zouden terugkomen op de eigenaardige uitspraak van het scheidsgerecht in de Britsch-Venezuelaansche grenskwestie. Wij waren juist bezig de gegevens bijeen te zoeken, toen ons Mr. C. van Vollenhoven's ,,De Eendracht van het Land" in handen kwam. Wat een gloed, wat een kracht in dit geschrift! Kan dat geschreven zijn in hetzelfde land, waarvan de vertegenwoordiging zonder één opmerking een verklaring van de regeering aanvaardt, als

die waarover wij schreven in ons no. van 13 Maart?

Op blz. 48 schrijft Mr. Van Vollenhoven:

„Toen de president der Vereenigde Staten in 1910 een aantal mogendheden raadpleegde over het plan van een politievloot voor den wereldvrede, heeft elf maanden lang niemand geweten, of ook Nederland was gepolst; en toen, eindelijk de Gids van November 1911 dit kwam onthullen, heeft geen der beide Kamers gevraagd, welk bescheid Nederland aan Amerika heeft gegeven.”......

For shame! Als dit zoo is, moet het dan geen naïviteit heeten van de vertegenwoordiging belangstelling te verwachten voor een grenskwestie in een kwijnende kolonie, zelfs al is met die kwestie onze nationale eer gemoeid?

Evenwel, nu eenmaal de toezegging gedaan is, zullen wij daaraan in een der eerstvolgende nummers gevolg geven. Van de vertegenwoordiging is niets te verwachten, maar minister Van Swinderen zou zelf tot andere gedachten kunnen komen. Hij was het, die bij de installatie van de commissie voor de derde vredesconferentie zeide, dat ons land in zaken als deze „het recht en de verplichting (heeft) om groote mogendheid zich te toonen” (zie Van Vollenhoven blz. 49). Ook voor grenskwestiën geldt dit fiere woord.

***

Aan het verslag over het boekjaar 1912 van de K. W.-I. Maildienst, ontleenen wij via de N. R. Ct. het volgende:

„De met de United Fruit Company gevoerde onderhandelingen, om het aantal afvaarten der vruchtenschepen van Paramaribo verder te beperken (?) faalden en op 10 September 1912 deelde de United Fr. Cy. mede, dat zij het bananenvervoercontract wenschte te ontbinden op grond dat: „de bananencultuur in Suriname niet geslaagd is” en dat zij overeenkomstig het contract de vier vruchtenschepen zou overnemen. De directie der Kon. W.-Ind. Mail betreurt, dat dit besluit genomen werd juist toen uit Suriname hoopvoller berichten voor de toekomst van de bananencultuur tot ons kwamen; zij heeft getracht de United Fruit Cy. te bewegen de overneming van twee der schepen uit te stellen, doch het mocht slechts gelukken deze schepen tot Februari en Maart 1913 in dienst te houden. De s.s. „Saramacca” en „Marowijne” werden respectievelijk in November en December door de U. F. C. overgenomen. Het ligt in de bedoeling der directie een veertiendaagschen dienst tusschen New-York en Paramaribo te blijven onderhouden; de hiervoor aan te schaffen schepen zullen echter niet van koelinrichtingen voorzien zijn. De oplevering der bij de firma Wm. Hamilton en Co., Ltd. te Glasgow, in aanbouw zijnde schepen ondervindt aanzienlijke vertraging door ongunstige weersomstandigheden en door staking”.

Op grond dat „de bananencultuur in Suriname niet geslaagd is”. Wat beduidt deze dubbelzinnige uitdrukking? Durfde men niet aankomen met het motief, dat de Congo-bananen onverkoopbaar waren, omdat de gezagvoerders der schepen (en dus de K. W. I. Mail) daar alles van wisten?

Wilde men het niet vierkant uitspreken, dat men de vruchtenschepen elders noodig had? Toen het bananenvervoercontract werd ontbonden (10 September 1912) wist men dat de oogst overvloedig zou zijn.

***

„Van Vrouwenleven 1813—1913” brengt een zeer interessant schetsje van Mej. Henriëtte Conradi: „De Koloniale vrouw in West-Indië”, dat wij zeer ter lezing aanbevelen. Men vindt daarin aardige bijzonderheden, die men elders te vergeefs zou zoeken.

***

Voor onze Surinaamsche lezers nog dit wetenschappelijk bericht, ontleend aan de N. R. Ct.:

„Cl. Fermi en S. Lumbau te Sassari hebben er een onderzoek naar ingesteld, of anopheles-muggen op den mensch malaria kunnen overbrengen, zonder zich door een voorafgaand bezoek van malaria-lijders besmet te hebben. Kunnen zij, zoo vroegen zij, de besmetting bij andere levende wezens dan bij den mensch opdoen? Hun proeven leerden hun, dat anopheles-muggen, die geen malaria-lijders gestoken hebben, geen malaria kunnen overbrengen. Evenmin kunnen zij malaria op menschen overbrengen, als zij alleen vleermuizen, musschen, kwartels, uilen en kikvorschen uit met malaria besmette streken gestoken hebben”.

Curaçao.

Aangaande het verdere verloop van de staking der bootwerkers schrijft De Wekker het navolgende:

„Een paar agentschappen van stoomschepen, die onze haven aandoen, laten hun booten werkvolk uit den vreemde medebrengen, daar zij beducht zijn voor een herhaling van de werkstakingen, waardoor het lossen en laden der booten belemmerd en het vertrek hiervan allicht dagen lang verhinderd kunnen worden. Naar alle waarschijnlijkheid hebben de bootwerkers ingezien, dat zij niet den besten weg hadden ingeslagen ter verkrijging van de door hen gewenschte loonsverhooging en hebben zij zelfs berouw over hun onberaden optreden. Te wenschen is het daarom, dat de agentschappen, hiermede en met andere omstandigheden rekening houdende, de werklui, die gestaakt hadden, wederom bij het lossings- en ladingswerk in dienst zullen nemen, en, zoo hun bezwaren den toets der billijkheid kunnen doorstaan, daaraan te gemoet zullen komen.”

***

Te midden van de huizen en rotsmassa's, die men te Willemstad vindt, wordt het oog aangenaam getroffen, als men uit de Breede straat komt, op het ruime plein, dat den toegang naar Pietermaai verleent, een klein park te vinden met groen en bloemen. 't Is alles in miniatuur-formaat, de grond, waarin de boomen en planten moeten groeien, is van elders aangebrachte teelaarde en de bodem, waarop men loopt, is niet anders dan rotsgrond, kaal en hard, maar het is toch een liefelijke oase in de dorre omgeving.

Het verrijzen van dit kleine park heeft men te danken aan het initiatief van een dame, mejuffr. R. Cohen Henriquez, die met eenige andere dames giften en contributies wist te verkrijgen en het park deed aanleggen, terwijl jaarlijks de producten van vingervaardigheid der verschillende dames verkocht worden ten bate van het park. In New-York vinden de fijne kanten zakdoeken en andere artikelen gereeden aftrek en de opbrengst hiervan is ten bate van het park.

Het Gouvernement mocht wel eens er aan denken, of er niet een kleine subsidie kan overschieten om het park in stand te kunnen houden.

De Wekker van 22 Februari meldt over dit plekje het navolgende:

„Jl. Zondagavond wemelde het in 't Wilhelmina-Park, op Pietermaai, van belangstellenden en nieuwsgierigen. Op dien avond toch zou de Militaire Kapel daarin een muziekuitvoering geven, hetgeen zij er vrij langen tijd niet gedaan heeft. Doch de hoofdreden van die toestrooming van volk naar het Park was iets anders. Er was nl. te zien een fontein, die vóór eenige dagen in het midden daarvan was aangelegd en het aangename van het vertoef aldaar niet weinig verhoogt. Het Park biedt een mooien aanblik nu, door de gevallen regens, de boomen in bladertooi prijken en prachtig groen zijn. Eere wien eere toekomt: aan Mejuffrouw Rebecca Cohen Henriquez komt de eer toe, door hare doortastendheid en taaie volharding Curaçao van een Park te hebben voorzien, dat ons eiland tot sieraad strekt, en hetzelve met een lofwaardige standvastigheid niet alleen in stand te houden, maar buitendien aantrekkelijker te maken”.

***

H. M.'s kruiser „Zeeland” is te Curaçao weder teruggekeerd van eene reis tot vlagvertoon in de republiek Guatemala, waar het in de haven van Puerto-Barrios eenigen tijd vertoefd heeft.

Het in Guatemala verschijnend blad „Diario de Centro-America” spreekt zeer geestdriftig over dit bezoek en over de groote sympathie, die de commandant en de officieren ingeboezemd hebben. Dit kan niet anders dan ten goede komen aan de vriendschappelijke betrekkingen tusschen Nederland en Guatemala.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Grootheidswaanzin. — In de Perniagan schrijft Si Miskin, dat zoo dikwijls geklaagd moet worden over Inlandsche ambtenaren, die op hormat verzot zijn (gila hormat). Waaruit blijkt die hormat-waanzin? Deze onderscheidt zich op verschillende wijzen bij verschillende personen: Nemen wij een Inlandschen ambtenaar: een mas of raden, wedono languit gelegen in een zoogenaamden Indischen luierstoel of op een gewonen-zitstoel gezeten met boos gezicht en gefronste wenkbrau-

wen, en vóór hem op den grond gehurkt een assistent-wedono, die onophoudelijk de sembah *) bewijst en daarbij niet tot zijn chef durft opkijken. Dat is hormat-waanzin! Waarom wordt dien assistent-wedono, die toch even goed prijaji is als de wedono, en slechts één graad in rang met hem scheelt, niet een stoel gepresenteerd? Sembah en djongkok (hurken) is, nu ja, een Javaansche gewoonte van minderen tegenover hunne meerderen: maar in de tegenwoordige periode van ontwikkeling en vooruitgang had die wedono den assistent-wedono toch wel op een stoel kunnen laten plaats nemen, en dat hij dat nu niet doet en zich aan die oude adat wil houden, is een bewijs van grootheidswaanzin. Wie in de eerste plaats den wedono voor gila hormat uitmaakt, is de assistent-wedono, die, nederig voor den wedono gezeten, telkens en telkens eerbiedig de sembah bewijst. Maar die assistent-wedono lijdt zelf aan de zelfde kwaal, als hij op zijn wandelingen of waar dan ook, met den gegalonneerden pet op het hoofd en de W.-knoopen aan de jas, met opgestoken borst, laag neerziet op den mantri-politie. En ziet, hoe de djoeroetoelis (schrijver) 's ochtends naar zijn bureau stapt, met een onbeschrijfelijk „air", mengsel van zelfbehagen en hoogmoed, trotsch neerziende op andere menschen, pic, pic fijn gekleed en begeleid door een ponokawan (volgeling), die de portefeuille draagt, rekt en keert hij, met gansachtig verlengden hals, het aangezicht naar alle kanten om de uitwerking van zijn wonderpersoon op de voorbijgangers te ontdekken. Zij krijgen een half meewarigen blik van hem en blijven vol eerbied met de handen gevouwen een oogenblik voor hem staan, om, als zijne hoogheid gepasseerd is, hun weg weder te vervolgen. Ook hij is prijaji, die niet zonder ponokawan loopen mag, ook hij lijdt aan gila hormat. Zoo vindt schrijver en vervolgt:

Meer gevallen zouden wij kunnen opnoemen, maar ziedaar, drie voorbeelden, die voldoende onze bedoeling uitdrukken. Wij kunnen ons met gila hormat, een kwaal, welke onbegrijpelijkerwijze nog altijd bestaat, niet vereenigen; zij wordt door weldenkenden dan ook algemeen veroordeeld. Er zijn er, die zich kwaad maken, als zij zoo'n prijaji zien. Wij moeten veeleer medelijden met die ambtenaren hebben, die nog zoo dom zijn, dat zij niet weten, waarin 's menschen waarde gelegen is. Domheid slaat licht tot hoogmoed over, en bijna algemeen treft men bij de prijajies aan: domme hoogmoed of hoogmoedige domheid.

Wat, dom! roept de verwaande ambtenaar woedend uit. Ik dom? Ik, die de beide afdeelingen A en B van de opleidingschool heb afgeloopen? Als ik dom was, zou het gouvernement mij niet tot ambtenaar benoemd hebben.

Mijn waarde heer! Neem 't mij niet kwalijk: Eindexamen opleidingschool, om niet te spreken van de eindexamens van Hoogere Burgerscholen of van academische examens, geven u geen recht om u op te blazen. Daar is voor den mensch nog veel te leeren, ook na zijne examens. De geleerdheid van een professor, hoe beroemd ook, is slechts een druppel in de zee, vergeleken bij de kennis en wijsheid, die hij nog niet weet. Hoeveel weet gij nog minder dan die professor? Dit weet gij en toch verheft gij u, doet alsof gij alles weet. Is dat niet dom, mijnheer, en moeten wij daarmede u geen medelijden hebben? Ga eens op een helderen nacht naar buiten, wend uwe blikken naar den glinsterenden sterrenhemel en vraag u af, wat gij van elke ster afweet, niet alleen wat den naam betreft, maar ook wat die sterren zijn, hoe groot zij zijn. Dan zult gij beseffen, waar de grens van uw kennis getrokken moet worden, en uwe verwaandheid zal tot in uwe schoenen zakken. 't Is te hopen, dat gij dit begrijpt en anders zou ik dubbel medelijden met u hebben. Weet gij, wat de grootste wijsheid is, mijnheer? De wetenschap, dat de mensch eigenlijk nog niet veel weet. En gij komt van een lagere school of van een opleidingsschool? 't Geluk is u meegeloopen, gij zijt tot hoogen rang geklommen, maar dat geeft u nog geen recht om laag neer te zien op anderen, die niet zoo gelukkig zijn. Wees nederig en breng Allah uwen dank, dat gij boven zoovele andere bevoorrecht zijt geworden. Dan zult gij wijs zijn.

Helaas, velen zijn dit niet. En tegen domheid strijden zelfs de goden tevergeefs. Pa Kromo of Wongso, wiens verstand nu niet zooveel verschilt van dat van een in een kraal opgesloten koe of karbouw, zal wel verblind zijn van den glans van des prijaji's goud op pajongen pet, maar de verstandige zal die hoovaardigheid betreuren en zeggen: heb medelijden met dien dwaas, die gek is op hormat!

Deze hormatwaanzin treft men niet alleen bij de Inlandsche ambtenaren aan, maar wellicht nog in grootere mate bij de Europeesche ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, vooral op Java, met hun heilige pet als symbool van prestige en gezag. De aspirant-kontroleur, nauwelijks van de schoolbanken afgekomen, gevoelt zich heer en meester in zijn grootheid. Zalig is hij van de sembah's en het gehurk (djongkok) van de ondergeschikten. De hormatkwestie is dikwijls oorzaak van wrijving en oneenigheid tusschen de Europeesche en Inlandsche ambtenaren, soms van ernstige botsingen. De Inlandsche ambtenaar zwijgt en verdraagt véél en lang, houdt niet van perkara's met zijn Europeesche chefs, die hij als zijn leermeesters (goeroes) moet beschouwen. Treurig is 't echter soms gesteld! Hebben regenten zich niet wel eens beklaagd, dat de assistent-resident grof (kasar) was geweest? Heeft eens een controleur in Madoera niet geëischt, dat de dokter-djawa voor hem op den grond moest zitten?

Domme verwaandheid is een groot gevaar voor de menschheid, de oorzaak van veel kwaad ook in de ambtenaarswereld. Wij hebben de hormat-circulaire van den Gouverneur-Generaal van Heutsz gehad; die is blijkbaar op de schrijftafel van de Europeesche en Inlandsche ambtenaren stil blijven liggen en heeft niet veel uitgewerkt. De kleine man heeft er niets geen baat van gehad. Voor de groote heeren is de hormat blijven bestaan. Ambtenaren, hoog en laag, die nog om hormat geven, zoowel onder de Europeesche als Inlandsche, moesten gebrandmerkt worden. Dit is het eenige remedie tegen laffhartige vleierij en systematische domhouding van het volk. Aldus besluit schrijver.

Gedwongen kerstening? — Pantjaran Warta vraagt: of het waar kan zijn, dat alle menschen op aarde den Christelijken godsdienst belijden moeten? Onmogelijk is het toch daarbij dwang uit te oefenen. Wij, van onzen kant, verwachten ook niet, dat de Islam overal zal worden ingevoerd. Elk land heeft zijn eigen vorm van godsdienst; elk volk zijn eigen openbaring. Zoo is het ook met het lichamelijk voedsel gesteld. Hier eten wij rijst, daar aardappelen, elders weer brood enz. Wij behoeven niet bang te zijn, dat de Inlanders in Indië gedwongen zullen worden om Christenen te worden, Artikel 119 van het Regeeringsreglement zegt immers, dat ieder zijne godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid mag belijden. De vorsten en regenten, die den Islam belijden, moeten zorgen, dat deze godsdienst naar behooren wordt beleden en dat niets wordt gedaan in strijd met de landsverordeningen.

Deze vorsten en regenten zijn de door de wet aangewezen opperhoofden; maar wij kennen, naar de voorschriften van onzen godsdienst, slechts één geestelijk opperhoofd, d.i. de Sultan van Turkije. Artikel 124 van datzelfde reglement zegt, dat die vorsten en regenten het hoofd zijn van den godsdienst in hun gebied, waar de Islam beleden wordt, natuurlijk alleen dan, als zij zelf den Mohamedaanschen godsdienst belijden. Het blad kan 't daarom ook niet aannemen, dat de raden ajoe van den nieuwen regent van Tjiandjoer den Christelijken godsdienst belijdt. Het herinnert zich, dat er vroeger in de Preanger een Chineesche wijkmeester was, die Christen werd. De Chineezen konden zich daarmede niet vereenigen en vonden het niet goed, dat hij in die betrekking gehandhaafd bleef. Zij dienden bij den Resident der Preanger een bezwaarschrift in en de wijkmeester werd eervol uit zijne betrekking ontslagen. Te meer dus een regent, die het hoofd van een regentschap is, waar de Inlanders Mohamedanen zijn. Hoe kan deze van een anderen godsdienst zijn dan zijne onderdanen?

Het gaat niet aan van alle landen en volken te vergen, dat zij den Christelijken godsdienst belij-

*) Bewijs van eerbied van een mindere jegens een meerdere, door de plat tegen elkander samengevoegde handen zóó naar het voorhoofd te brengen, dat de toppen van de duimen den punt van de neus raken.

...den. De Christenen zijn zelve onderling verdeeld. Er zijn Protestanten en Katholieken, die ook weer onderling verdeeld zijn. Welke geloofsovertuiging moet nu als de ware worden aangenomen en ingevoerd? En dan nog, hoevele Christenen zijn er, die niets van hunnen godsdienst afweten? Moet an de Christelijke politiek ons vooruit brengen? De regeering heeft ons vroeger los en vrij gelaten en er zich niet aan gestoord, hield er zelf geen godsdienst op na. Nu zijn ons de oogen geopend, wij kunnen vergelijkingen maken en een keuze doen. Moet er nu hier terwille van de geloofsvrijheid opnieuw een tachtigjarige oorlog aangebonden worden? Laten de Hollanders hun eigen godsdienst toch voor zich houden en ons liever in alles een goed voorbeeld geven, volgens hun eigen leer. Hoe is 't in Europa daarmede gesteld? Ze zeggen Christenen te zijn, maar geld verdienen is de hoofdzaak en dan in den naam van den Verlosser haten zij, prediken zij onverdraagzaamheid, vervolging, oproer en moord. Want wat is de oorlog anders? De godsdienst der liefde is een karikatuur geworden. Dat de Mohamedanen de Christenen niet altijd kunnen respecteeren, is hun eigen schuld. Wij zullen onzen godsdienst niet verkleinen, dat hebben wij nooit gedaan. Maar wat doen de Christenen? Lees de Hollandsche bladen, zij schelden op hun godsdienst en op de godsdienstleeraars. De Hollanders vergooien hun eigen godsdienst. Laten zij ons toch daarin met rust laten. Zoo leeraart het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Gelijkstelling met Europeanen. — De Bintang Soerabaja verneemt, dat de Luitenant der Chineezen te Malang, The Boen Kik, gelijkstelling met Europeanen heeft aangevraagd, om daarna, als hij die verkregen heeft, ontslag uit zijne betrekking te verzoeken en te Soerabaja te gaan wonen.

Chineezen uit en naar Indië. — De Pewarta Soerabaja deelt mede, dat vele Chineezen (Singkehs) van Soerabaja naar Singapore vertrokken zijn om daar werk te zoeken en omdat zij beweert de opstootjes niet meer in vrede met de Arabieren kunnen leven. Dat is niet waar, zegt Hodestly in de Perniagaän: niet vanwege de relletjes verlaten zij Indië, maar omdat zij nu niets meer kunnen verdienen en wegens hun slecht gedrag uitgestooten worden.

Toch komen weer even zoovele Chineezen op Java, om te trachten zich daar een bestaan te verzekeren. Zij vertellen, dat in China strenge maatregelen genomen en terdege uitgevoerd en gehandhaafd worden om het opiumgebruik tegen te gaan. Het debiet gaat in China dan ook sterk achteruit, niet alzoo in Ned.-Indië, waar de liefhebbers nog rustig kunnen schuiven. Daarom trekken zij naar dit land.

Schandelijk! — roept de heer Blusz in de Perniagaän uit — dat het opiumgebruik algemeen is en meer en meer in Indië toeneemt. Het Gouvernement bereidt en verkoopt zelf dit heulsap, vroeger door middel van de pachters, nu door de regie. Zoolang het Gouvernement van N.-I. nog groote voordeelen van den opiumverkoop trekt, misschien wel een vierde of vijfde van alle andere inkomsten, zal er wel geen sprake van vermindering in het debiet zijn. De Chineezen en Inlanders, die geld van het Gouvernement in ontvangst nemen, krijgen dan ook geld in handen, waaraan de misbruiken en de vloek van het opium kleven. Zij werken daardoor mede, om hun landgenooten te gronde te doen gaan. Ik ben iemand van een andere natie — zegt hij — was vroeger in 's lands dienst, maar heb mijn ontslag genomen, omdat ik niet langer genieten wilde van het traktement, dat van den opbrengst van den opiumverkoop verkregen werd, gedachtig ook aan de woorden van Jezus: „Wee der wereld van de ergernissen! Want het is noodzakelijk, dat de ergernissen komen, doch wee den mensch, door wien de ergernis komt". Ik heb tot nu toe de menschen niet beschuldigd, die in Gouvernementsdienst zijn, omdat zij 't niet wisten en er ook niet over nagedacht hebben. Maar nu is de tijd gekomen; zij weten 't nu. Ik roep hen op om mij te helpen, spoedig een einde te maken aan dezen handel, die zooveel menschen diep ongelukkig maakt. Ik vraagt aan het Bestuur om dat gedeelte van het traktement in te houden, dat van het opiumdebiet verkregen is. 't Is niet moeilijk om dit te doen, al lijdt ge daardoor ook een weinig schade.

Chineesche bewegingen. Volgens de Pewarta Soerabaja, hebben de Chineezen van Timor Koepang op venduties van vertrekkende Europeesche ambtenaren niet meer willen koopen. Het heeft niets geholpen; deze verkoopingen gaan evengoed, ook omdat de meeste koopers geen Chineezen zijn.

Pantjaran Warta doet het volgende verhaal: „Jing Hok Hwi ging met drie Chineesche vrouwen van Soekaboemi op reis naar Batavia en nam in een 3e klas wagon plaats voor Europeanen in den sneltrein van Bandoeng naar Buitenzorg. Hij wist, dat hij daar als Chinees met de vrouwen niet mocht zitten. De conducteur maakte hem daarop attent; hij antwoordde, dat hij evenveel betaalde als een Europeaan en vroeg waarom hij daar niet mocht zitten. Bovendien schold hij den conducteur uit. De Europeanen in den wagon drongen met geweld er op aan, dat hij met zijne vrouw plaats zou nemen in een andere coupé. Zij verhuisden, maar tegen den brutalen Chinees werd proces-verbaal opgemaakt. Hij verscheen daarvoor op de rol en werd veroordeeld, omdat hij een ambtenaar in de uitoefening zijner bediening beleedigd had. Het is zoo, de Chinees had schuld en hij verdiende gestraft te worden. Maar waarom moet nu nog onderscheid gemaakt worden tusschen de zitplaatsen als hetzelfde tarief betaald wordt? Is dat billijk? Dit noemt men meten met tweeërlei maat. Zoo vindt het blad.

De Chineezen roeren zich, vereenigen zich, laten meer en meer hun stem hooren, zoo lezen wij in de Bintang Soerabaja, opdat het Bestuur moge weten, wat goed en slecht voor ons is. Het is te hopen, dat de Hollanders langzamerhand wat minder slecht over ons gaan denken, op zullen houden met op ons te schelden. Ik geef toe — zegt de schrijver — dat in den laatsten tijd veel is gebeurd, dat slecht is en in den naam der Chineezen geen goed heeft gedaan: de opstootjes ter gelegenheid van de totstandkoming van de Chineesche Republiek, de relletjes met de Arabieren, het verzet op de Westkust van Borneo. Dat zal zeker niet het vertrouwen in de Chineezen verhoogen. Er was geen goeds meer aan de Chineezen en de Hollanders gingen volop op hen schelden. Maar verkeerd is het, om in hunne beoordeeling alle Chineezen over één kam te scheren. De pranakan Chineezen hebben niet meegedaan, dan alleen toen zij door de totoks werden meegesleept. De verheffing van de Chineesche Republiek heeft natuurlijk ook in Indië de gemoederen in opschudding gebracht, maar vooral door het drijven van de totoks. Hun vreugde en hun trots kenden geen palen, waren niet te houden. Zij namen de Europeesche kleederdracht aan. Tevoren zacht en gedwee, daarna stijf, trotsch en vermetel, voelden zij zich hoog verheven en wilden op gelijken voet met de Europeanen behandeld worden.

Voor Indië werden zij een gevaar, zij negeerden de wetten en regelingen van het land en deden zeer verkeerde dingen. Maar van overheidswege werden toen ook stommiteiten uitgehaald, waardoor de Chineezen in den waan verkeerden, dat de Republikeinsche vlag niet geëerbiedigd, maar gehoond werd. Hulde aan den resident van Batavia, die toen het juiste standpunt heeft ingenomen, waardoor bloedvergieten werd voorkomen! Niettegenstaande de totoks te Soerabaja een gevoelige les gekregen hadden, bleven zij toch koppig en grof, stoorden zij zich niet aan de Hollanders en hun gezag. Vooral de Chineesche vereeniging onder den naam van Volksbibliotheek heeft veel kwaad gedaan; die spoorde tot verzet aan. De pranakans werden gedwongen mee te doen. Maar niet allen deden mee. Regeering en regeeringspersonen werden in de kranten aangevallen en uitgescholden, als de Chineezen niet in alles hun zin kregen. De totoks vergaten, dat zij de vreemdelingen waren, de pranakans de onderdanen.

De totoks werden werkelijk gevaarlijk voor de rust van Indië. De Chineesche vereenigingen hebben den pranakans veel kwaad gedaan. Dezen hebben hun geboortegrond te lief, om zich zelven hier ongelukkig te maken. Moge China nu ook voortaan moederland heeten; Indië en in de eerste plaats Java blijft hun vaderland. Al mogen wij ook het moederland liefhebben, het vaderland gaat ons meer ter harte. Daarom gaat het niet aan, brutaal te worden en dingen te doen, die de toorn der overheid opwekken. Al volgen wij ook met belangstelling de welvaart en den voorspoed van het Chineesche Rijk, toch moeten wij niet vergeten, dat wij

getrouw moeten zijn aan het N.-I. Gouvernement. Gelukkig, dat de pranakans nu verstandig geworden zijn en niet mee willen doen om onrust te verwekken.

Gelukkig ook, dat zij zich nog niet vergaloppeerd hebben. Onder de totoks zijn ook wel verstandige lieden, die met de pranakans willen samenwerken in het belang van de rust en orde, opdat het Gouvernement meer en meer in ons belang zal werken.

In een vergadering van de Hoa Siang Tjong Hwee te Batavia werd over de verhoudingen van de totoks en pranakans gesproken. 't Was van de Indische pers verkeerd ons allen over één kam te scheeren. De hoofdredacteur van het Bataviaasch Nieuwsblad, die bovenbedoelde vergadering bijwoonde, heeft zich hiervan kunnen overtuigen.

't Is zoo jammer, dat de Regeering met haar huidige politiek en hare regelingen zoo laat is aangekomen. Het heet nu, dat alles onder pressie van buiten is gedaan. De Hollandsch-Chineesche scholen, het onderdaanschap, het passenstelsel enz. hebben wij die aan het N.-I. Gouvernement te danken? Neen, zeggen ze. Het Gouvernement heeft ons vroeger niet gehoord; op onze wenschen en verlangens niet gelet. Gedane zaken nemen geen keer. Aan wie de de schuld, als nu de Chineezen niet veel lust hebben om onder de Hollanders te staan, omdat de Hollanders hen vroeger aan hun lot hebben overgelaten?

De politiek tegenover de Inlanders is ook niet in den haak. Vandaar die vele vereenigingen: de Sarikat Islam, de Indische Partij, om maar de voornaamste te noemen. De regeering werd overvallen, was er niet op bedacht. En toch zijn deze vereenigingen niet gevaarlijk; zij willen geen revolutie, geen opstand. Zij vragen om recht en billijkheid, opheffing van ongelijkheid enz. Deze beweging is niet meer tegen te houden. Men is wakker geworden. Het zou niet goed zijn die vereenigingen tegen te werken.

De Chineezen, die reeds zoo lang in Indië gevestigd zijn, werden met de Inlanders en de Indo's in de minderheid gesteld, worden nog als minderwaardig beschouwd. De Chineezen pranakans hebben zooveel belangen gemeen met de Inlanders. Laat het Hollandsch Gouvernement door commissies onze bezwaren laten onderzoeken en trachten op te heffen. Werkelijk, wij zullen ons dan tevreden (seneng) onder Hollandschen vlag gaan gevoelen. Wij allen weten ook, waarin wij te kort schieten, maar verander de hinderlijke wetten en de rechtspraak; Indië zal dan één zijn met Holland.

Er zijn nog zoovele Hollanders, die laag neerzien op de Kromodiningrats en nog lager op de Kromomenggolos, op de Chineezen en op de Indo's oftewel „gladakkers". 't Is schandelijk!

Overal is drang naar vooruitgang en ontwikkeling waar te nemen. Moeten wij, inboorlingen, zoowel Indo's, Inlanders en Chineezen, dan achterblijven? De christelijke godsdienst moet nu dienst doen om ons te ontwikkelen......

Te laat! Laten de Hollanders nu hunnen godsdienst voor zich houden; wat wij hiervan te zien krijgen, is nu juist niet, wat Jezus geleerd heeft. Zoo laat bovengenoemd blad zich uit.

Meer onderwijs. Met groote vreugde begroet de Perniagaän het bericht, dat voortaan op de Hollandsch-Chineesche scholen, al naar gelang van de behoefte, ook onderwijs gegeven zal worden in het Engelsch en in het Fransch; tevens ook in handwerken op de meisjesscholen.

Van Vreemde Koloniën.

DREADNOUGHTS?!

Drie weken geleden meenden wij de doodenklok over de dreadnoughts te kunnen luiden, hetgeen ons een zeker leedvermaak gaf, omdat Nederland juist den dans ontsprongen was, nu verluidde dat de defensie-commissie voor N.-I. eerstdaags met 't voorstel zou komen om aan onze koloniën een eskadertje van die drijvende forten toe te denken, — tegen betaling door Indië zelf. In Engeland wil men aan dit uitluiden echter nog niet gelooven. Een der leden van 't Lagerhuis nam het ook door ons weergegeven bericht, van de invoering in Duitschland van een nieuw soort torpedojager en van een, in verband daarmede, zeer gewijzigde tactiek voor 't gevecht ter zee, als vaststaande aan en vroeg: „wat de admiraliteit er tegen zou doen, nu een buitenlandsche mogendheid haar vlootbeleid geheel had gewijzigd, die nieuwe schepen dreadnoughts waardeloos maken?

Volgens 't antwoord van minister Churchil is een dergelijk scheepstype nooit der admiraliteit aangeboden en is uit niets gebleken, dat eenige mogendheid haar vloottactiek om dat model van schip gewijzigd heeft.

In hoever dit heldere waarheid is, zouden wij niet durven beslissen; er ligt in dit bescheid te veel politieke stijl om er niet meer in of achter te zoeken, dan de minister er blijkbaar uit wil doen lezen; intusschen stelt de Br. regeering voor 5 reuzenschepen bij te laten bouwen!

Maar wij herinneren er aan, dat de veroordeelende beschouwingen over de dreadnoughts volstrekt niet alleen steunden op de uitvinding van dien torpedojager. Afgescheiden daarvan werden de tactische, financieele en economische voordeelen in het licht gesteld van minder logge oorlogsschepen boven die moderne zeekasteelen; men leze daarover nog eens na, wat wij drie weken geleden in het midden brachten.

DUITSCHE KOLONIËN.

Weer een dwergvolk ontdekt. Of eigenlijk een stam van kleine menschen. Door een dwerg toch zijn wij meestal gewoon te verstaan de typische misvorming, die, afgescheiden nog van de geringe lichaamslengte, iets eigenaardigs heeft in vorm van hoofd en handen. De dwergstammen hebben deze bijzondere afwijkingen niet, zij zijn in alles goed geproportionneerd, maar eenvoudig kleine menschen, de volwassenen zijn oude kinderen. Bij de reis van Dr. F. Thorbecke door Kameroen had het gezelschap in het laatst bezochte gedeelte de verrassing zulk een dwergstam te ontdekken. Van Joko was in N.-W. richting Njoea bereikt, over Ngambe was men door de groote wouden van West-Tikar getrokken naar Ditam, vanwaar 't massieve Ngoettegebergte werd bestegen, welks hoogste top, de Jandjom, 1500 M. boven de zee reikt. Toen die hoogste top aan de beurt zou komen, zeide 't dorpshoofd: „Ja, dan moet ge eerst naar 't dorp der korte menschen gaan, die hebben vroeger boven op den berg gewoond en kennen elke rots en elk pad". Dr. Thorbecke wist niet, wat hij hoorde, van dwergen in dit gedeelte van Kameroen had hij nooit iets gehoord. Algemeen meende men, dat de laatste overblijfselen van deze Afrikaansche oerbevolking alleen te vinden waren in de ondoordringbare wouden van 't Kongobekken en Zuid-Kameroen. Inderdaad vond men daar een stam van zeer kleine negers, die over 't algemeen goed gebouwd waren en sterk genoeg om flinke lasten te dragen (20 tot 25 K.G.). De lengte der vrouwen is niet geringer dan die der mannen, welke afwisselt van 1.40 tot 1.50 M.*). De gemiddelde lengte der Europeesche volken wisselt af van 1.70 (Noren, Zweden, Engelschen) tot 1.62 (Finnen), de Lappen, die ook al als dwergen worden beschouwd, zijn gemiddeld nog 1.54 M.

Vroeger hebben de korte menschen van de Jandjom boven in holen en bergspleten gewoond. Eenige jaren geleden werden zij er pas door de Jandjomnegers opgemerkt, die ze als gevangenen mee naar hun dorpen namen. Zij zijn nu ingeburgerd, al bewonen zij nog een eigen dorpje, en hebben spoedig de leefwijze en de taal der gewone negers overgenomen, zoodat niet veel meer van het oorspronkelijke is na te speuren. Of er nog dwergbewoners op de hooge toppen zijn overgebleven wist de bevolking niet.

Deze twijfel zal wel genoeg zijn om een anthropologisch of phantastisch nieuwsgierig aangelegden verkenner binnenkort een reuzenexpeditie naar den dwergenberg uit te rusten.

Zooals men weet, zijn in de hooglanden van Nederlandsch Nieuw-Guinea ook meermalen pygmeeën ontmoet, en juist dezer dagen werd, bij het bericht van 't bereiken van de Castensztop aldaar, door de Engelsche expeditie Dr. Wollaston, waarbij de luitenant van 't Ned.-Ind. leger van de Water, weer gemeld: in 't gebergte groote kampongs aangetroffen met ras inboorlingen van kleine gestalte en zeer goedaardig karakter.

*) De Deutsche Kolonialzeitung van 15 Maart geeft duidelijke photo's.

Hoe klein en hoe ver weg gekropen ook, eindelijk toch worden ze gevonden.

DE TOESTAND IN PERZIË.

De Times heeft een reeks interessante correspondentie-artikelen gegeven, waaraan de redactie eenige beschouwingen over de Britsche politiek ten opzichte van dat land toevoegt. 't Ziet er daar troosteloos uit. De ergste kwaal is de omkoopbaarheid en de zelfzucht van den adel en de ambtenaren. Daarin ligt de bron van al 't kwaad, dat ten onrechte wordt gezocht in de bemoeiingen van Rusland en Engeland met de Perzische zaken; veeleer is aan te nemen, dat de tegenwoordigheid van Russische en Britsche troepen nog iets ten goede vermogen.

Wat is te verwachten van een land met een dun gezaaide bevolking, zonder eigenlijke regeering, met weinig bekwame politieke personen, met een kindvorst en een afwezigen regent, met woeste benden, die de zuidelijke provinciën in rep en roer houden, met ruim 13000 Russische krijgers in 't noorden en een Britsch regiment tot binnenrukken gereed in 't zuiden, met onzekere inkomsten, een kwijnenden handel en wegen, die voor niemand veilig zijn te achten?

De Britsche staatkunde heeft er tot dubbele taak, in goede vriendschap met Rusland te blijven en de onafhankelijkheid van Perzië te handhaven. Het volvoeren van die taak wordt echter moeilijk nu Perzië niet in staat is zichzelf op te heffen.

Gr.-Britt. wenscht niet in Persië op te treden, als dit vermeden kan worden. 't Gebied van Br.-Indië en de vraagstukken aan 't behoud en de ontwikkeling daarvan verbonden zijn zooveel omvattend, dat niet naar een ruimer veld van bemoeienis wordt verlangd. Daarom hoopt men, dat de Zweedsche officieren, die de gendarmerie in 't zuiden organiseeren, de zaken goed inzien wanneer zij beweren met deze de veiligheid afdoende te zullen kunnen verzekeren, maar heel verwachting hiervan heeft men in Engeland eigenlijk toch niet. Veeleer rekent men er op, dat Gr.-Britt. verplicht zal worden daar zelf de leiding in handen te nemen, om rust en veiligheid te brengen in die streken, wier onrust ook last oplevert voor de naburige gedeelten van Br.-Indië. De Times beveelt aan, dat Engeland zich hiervoor gereed make.

DE CHINEESCHE VIJFMOGENDHEDEN-LEENING.

Het woord, waardoor aan 't leening-gekonkel een einde moest komen, schijnt nu eindelijk gesproken te zijn. De banken, die de groote sommen moesten leenen, hadden, naar den indruk dien wij gekregen hebben, eigenlijk geen vertrouwen in de zaak. Het groote Chineesche rijk zit al diep in de schuld, de enorme sommen, die 't vroeg, waren bestemd om in momenteelen nood te voorzien, niet om 't rijk tot nieuwe, veel belovende ontwikkeling te brengen. Mongolië maakt zich los, Thibet evenzoo, Zuid- en Noord-China voelen zich, nu de dynastie hen niet meer samenhoudt, meer als tegenpartijen, dan als deelen van een eenheid; strijd alom, roep om strijd alom, instede van verlangen naar rust en vrede waarop leeningen haar vertrouwen hebben te vestigen. Maar de groote mogendheden wilden wel invloed hebben in 't groote rijk van het Midden, of juister zij gunden dien invloed niet aan anderen. Zij moedigden 't sluiten der leening aan op voorwaarden, die China even adem zouden gunnen, om 't daarna echter dieper in den put te duwen; voorwaarden, waardoor vreemden controle op en bemoeienis met de inwendige financieele (d.i. tevens de alles omvattende) politiek van de nieuwe republiek zouden krijgen en behouden.

Evenals bij hen, die over de sluiting der leening eenerzijds te beslissen hadden, twee krachten tegen elkander inwerkten, was dit ook in China zelf 't geval. De regeering wilde zich, 't koste wat 't koste, geld verschaffen om althans dat oogenblik van verademing te krijgen, de partij, die in hart en ziel republikeinsch is, verafschuwde dien vreemden steun.

Onder die omstandigheden is 't te begrijpen, dat telkens en telkens weer op 't bericht van 't eindelijk tot stand komen eener regeling, de ontkenning volgde. Als toegeslagen moest worden, durfde men niet.

Nu heeft president Woodrow Wilson, na de plaats van Taft ingenomen te hebben, ronduit verklaard, dat hij aan 't gekonkel niet mee wil doen, de voorwaarden, die men daarbij wilde bedingen, verklaart hij in strijd met een politiek, die Amerika waardig is. Hij doet dit niet als een daad, die tegen China's belang gericht is, zelfs zijn er, die uit zijn houding lezen, dat Amerika weldra de eerste zal wezen om de republiek China te erkennen, maar hij veroordeelt het stellen van eischen, waardoor vreemden zich bemoeienis met China's binnenlandsche aangelegenheid willen doen toekennen. De leider der buitenlandsche politiek, Huntington Wilson, keurt deze politiek van zijn naamgenoot af en heeft daarom zelfs ontslag genomen, maar de Amerikaansche financiers, die bij het overleg voor de zesmogendheden-leening een rol gespeeld hebben, hebben zich naar den wenk van den president gevoegd. Zij zullen in deze kwestie niets doen, dat tegen diens wensch ingaat.

Wel kunnen nu nog eenige stuiptrekkingen de onderhandelingen rekken en zal de wijze van handelen van den nieuwen president aan scherpe kritiek blootstaan, want de groote heeren der staatkundige en der financieele politiek zullen niet dadelijk willen toegeven, dat zij voor 't woord van den nieuweling zwichten, maar veroorloofden wij ons tot nu toe al heel weinig verwachting van deze leening te hebben, wij beschouwen de zaak thans als vast en zeker op niets uit te loopen. Dit neemt niet weg, dat Wilson tegenover de andere mogendheden wel wat meer égards had mogen in acht nemen, maar dat is een andere zaak, die ons alleen als „vorm-kwestie” interesseeren kan.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Gennootschap.

No. 2 van jaargang 1913 van het T. K. N. A. bevat het volgende bericht over de beklimming van den Carstensz-top op Ned. Nieuw-Guinea.

„Onlangs is hier te lande het hoogst belangrijke bericht ontvangen, dat de Carstensz-top is beklommen; wel — jammer genoeg — niet door eene Hollandsche expeditie, doch althans met onze medewerking.

Den 17den Februari l.l. ontving onze Minister van Koloniën van den Gouverneur-Generaal het volgende telegram:

„Resident Amboina seinde Engelsche expeditie en luitenant van de Water 26 Januari beklimming begonnen en bereikten 30 (Januari) Carstensztop. In gebergte grooten kampong aangetroffen met inboorlingen (van) kleine gestalte (en) zeer goedaardig karakter”.

Uit vorige mededeelingen in dit tijdschrift zal men zich herinneren, dat de hier bedoelde Engelsche expeditie geleid wordt door den energieken dr. A. F. R. Wollaston, die ook in 1910—'11 de Engelsche Mimika-expeditie naar het Sneeuwgebergte medemaakte en daarbij reeds groote „Ausdauer” en bijzondere voortvarendheid had getoond. Hij wilde en hij zou het Sneeuwgebergte bereiken, om den hoogsten top, den Carstensz-top, te beklimmen, wilde daarom de vroeger mislukte poging herhalen, maar thans beter toegerust dan de eerste maal en langs een beteren weg. De nieuwe expeditie werd zoo klein mogelijk gemaakt, slechts de heer C. Boden Kloss vergezelde hem en, naar men zegt, wilde hij aanvankelijk ook geen militaire dekking medenemen, nam echter ten slotte het aanbod der Indische regeering aan, om zich door een klein dekkingsdetachement onder bevel van den 1sten luitenant A. van de Water te doen begeleiden. Een voldoend aantal van, voor deze tochten zoo geschikte, Dajaks werd medegenomen, voor de uitrusting uitmuntend zorg gedragen. En wat vooral de kans op slagen vergrootte, hij koos tot toegangsweg naar het gebergte: de Oetakwa, welke route (aanvankelijk ook reeds voor de 1ste Eng. expeditie bestemd) thans door de gegevens in 1910 daarlangs verkregen door het Nederlandsche exploratie-detachement (met luit. Van der Bie en den luit. ter zee Postema) tot op een afstand van pl.m. 30 K.M. van het Carstensz-gebergte uitmuntend was voorbereid.

In de maand September aangekomen aan de monding der Oetakwa, is het den energieken Engelschman in slechts 4 maanden gelukt om zijn hoofddoel te bereiken en den zoo moeielijk toegankelijken Carstensz-top te beklimmen. Wij zijn zeer benieuwd

naar nadere tijdingen omtrent zijn tocht, ook om te weten, welke der twee (of 3 ?) Carstensz-toppen door hem werd bestegen, en vooral welke waarnemingen hij daar heeft kunnen doen.

Maar reeds nu betuigen wij hem onze hulde voor zijn energiek bedrijf, en onze erkentelijkheid voor den grooten dienst, welke hij daarmede aan de wetenschap en aan de exploratie van ons Nieuw-Guinea heeft bewezen. En wat wij zeer zeker in hem hoog waardeeren — ook omdat zulks niet steeds door eerzuchtige leiders van dergelijke bijzondere ontdekkingstochten wordt gedaan — is: dat hij den Nederlandschen officier, die feitelijk geen lid der expeditie was, aan de bereiking van het einddoel heeft laten deelnemen en daardoor een Nederlander behoort tot het drietal Europeanen, dat het eerst den hoogsten Sneeuwtop in Nederlandsch-koloniaal gebied heeft mogen bereiken".

Verder brengt deze aflevering nog een artikel van den Luit. ter zee 1e kl. F. F. van der Ven over de Goliath en het aangrenzende bergterrein van Centraal Nieuw-Guinea (met kaart en platen).

Uit het jongste jaarverslag van den topographischen dienst wordt overgenomen een opstel over den vulkaan G. Sekintjau in Benkoelen.

De heer J. J. Staal levert een kritiek op Prof. Wichmann's werk „Entdeckungsgeschichte von Neu-Guinea" en artikelt over de grensregeling van Suriname, terwijl, ten slotte, de heer P. W. Sachse over „De lengte van Paramaribo" schrijft.

De Zending op Sumatra.

In het Maart-nummer van het maandblad „De Rijnsche Zending" leest men het volgende:

Op het Zendingsterrein op Sumatra beginnen allerlei afwijkende stroomingen zich te laten gelden en verwarring te stichten. Van Singapore uit komt het Methodisme, dat, naar Zend. Marcks uit Rea Radja schrijft, voor vele onvaste gemoederen zelfs een sociaal gevaar in zich heeft. Er is een plan voor een Engelsche Methodisten-school, dat nu al schadelijk begint te werken. In den laatsten tijd zijn ook de Sabbathisten er bij gekomen. Hun hoofdvertegenwoordiger is een zoon van pandita Johannes, die te Bakaran woont en vroeger te Moeara was, Immanuël geheeten. Als drukkersleerling in de industrieschool was hij wegens zijn doordrijvenden aard niet te houden. Toen is hij het land uit gegaan en Sabbathist geworden. Nu is hij door de Sabbathisten geordend en is hem het Batakland door hun conferentie als arbeidsveld aangewezen, met Boenga Bondar of Padang Sidempoean als zetel. Ongeveer drie weken is Immanuël bij zijn vader te Bakara geweest. Nuchtere pandita's Batak verklaren, dat de invloed van Immanuël op zijn vader bij een pandita-conferentie merkbaar was, daar deze er steeds weer den nadruk op legde, dat de pandita Batak geen passende positie hebben. Immanuel is als geestelijke een genaturaliseerde Engelschman of Amerikaan, wat velen gewichtig vinden. Hij moet nu maandelijks een salaris van f 80 à f 90 genieten en voor zijn werk maandelijks f 300 tot zijn beschikking hebben.

Het laatst was hij te Rea Radja bij zijn schoonmoeder. Den eersten dag, dat hij er was, ging de Zendeling hem opzoeken om hem te waarschuwen, dat hij geen verwarring stichtte onder zijn gemeenteleden. Openlijk zeide hij, dat hij er zich geroepen toe gevoelde om „de Batakkers tot wedergeboorte te brengen, waarvan nog niets te bespeuren was, enz".

Er is ook nog een ander, die om de gunst der Batakkers vraagt, nl. de vroegere onderwijzer van het Seminarie, Hara, die met Immanuël verwant is; met een zekeren pandita Karel heeft hij zich verbonden om bij de Roomsch-Katholieken aan te kloppen. De Zendeling zocht hem te ontmoeten. Hij vond hem erg verbitterd tegen de Zendelingen.

Hierbij komt nog het steeds sterker binnendringen der beschaving. Slechts met bezorgden blik kan men de allernaaste toekomst van het volk tegemoet zien. De vraag is, of het volk in de aangroeiende volkskerk zich werkelijk voortbeweegt naar een geleidelijke, werkelijk sociale ontwikkeling. Er is zoo weinig werklust in het volk. Met de steeds toenemende levensbehoeften moest er ook een heele andere gewilligheid om te werken komen. Anders zijn er vroeg of laat zware gevolgen te wachten van verarming en in-schuld-geraken. Maatschappelijke wenken worden wel toegestemd, maar er is te weinig omzetting daarvan in geregelden arbeid, spaarzaamheid, betere zorg voor woningen, enz. Sekten, samenscholingen en sociale nood zullen er toe moeten medewerken om de harten ontvanbaar te maken. Moge de Heere dan nog een vrucht doen vinden, die blijvend is!

Zend. Kessel schrijft, dat de Methodisten te Buitenzorg op Java verscheidene Bataksche jongelui daarheen trachten te lokken. Zij schreven in den laatsten tijd aan enkele onderwijzers om hen er ook heen te halen zonder de Zendelingen te raadplegen. Ook hij klaagt over de Engelsche sekten, die in eens anders vijver visschen, maar de volkerenzee der heidenen en Mohammedanen niet durven ingaan. Hij werpt de vraag op, of er niets door het internationale comité van de Edinburgsche Conferentie gedaan kan worden tegen de handelwijze der Methodisten.

Invloed van cultuur-ondernemingen op de Bataks.

Onder het opschrift: Mededeelingen over de zending in de Bataklanden, bevat No. 3 der Berichten uit de Zendingswereld een en ander over den invloed der cultuurondernemingen op het volk der Bataklanden, waaraan wij — aan de hand der N. R. Ct. — het volgende ontleenen:

In de „Berichten uit de Zendingswereld" van 15 dezer staat iets te lezen over den invloed der cultuur-ondernemingen op het volk der Bataklanden. Onverdeeld gunstig schijnt die invloed niet te zijn; de schrijver, die te Si Antar woont, ver ten oosten van het meer, aan den geprojecteerden spoorweg, die over Tebing Tinggi naar Medan loopt, zegt, dat al het land tot boven Tana Djawa verpacht is, bijna alles voor theeplantages. Thee is een nieuw artikel voor deze streek; op de kaart der Bataklanden van het Bataksch Instituut en op de overzichtskaart van Sumatra, beide van 1910, ontbreekt de thee.

Het nut voor het volk is van dien aard, dat men er over zou willen weenen, zegt de berichtgever. Zonden, die tot nu toe aan het Batakvolk onbekend gebleven waren, verbreiden zich thans, en ziekten zijn het zichtbare gevolg daarvan. Dan de ontzaglijk lichtzinnige, gemeene opvattingen, die de Bataks zich eigen maken in het verkeer met Javaansche en Chineesche koeli's, die, losgemaakt van hun volk en van iedere goede gewoonte, het gemeenste natuurlijk en geoorloofd vinden. Voor de Sibaloengoen-Bataks is het gevaar niet zoo groot; zij zien zonder eenige belangstelling de veranderingen binnenstroomen, werken niet op de plantages, blijven op hun rijstveld.

De hoofden weten het pachtgeld niet goed te besteden, de vorst van Tana Djawa ontving onlangs f 8000 en kocht een groote auto van den kapitein-Chinees, reed met zijn vrouw er mede rond, leende haar uit (nl. de auto), en toen verbrandde deze. Opiumschuiven deed hij al meer en meer, en des nachts sliep hij zóó vast, dat dieven hem de f 3500 ontstalen, die hij nog over had. Maar niemand is heelemaal ongeschikt, en zoo kwam 't, dat de vorst f 2000 gaf voor de kerk te Si Antar en f 100 voor de school te Tana Djawa, alvorens hem het geld ontstolen was. Daarenboven meldt de briefschrijver, dat verscheidene Europeanen te Medan terstond voor aanzienlijke bedragen geteekend hebben, om een helper van den predikant te bekostigen, zoodat de zendingskas bijna niets behoeft bij te leggen. En voor de kerk te Si Antar gaf een der planters f 400, een andere f 100, en een derde leverde 10.000 tot 15.000 baksteenen — een gewichtige hulp, die het kwaad der cultuur-ondernemingen eenigszins tempert.

Cultura.

Het Maart-nummer van Cultura bevat het vervolg der belangrijke studie van den heer S. P. Ham, getiteld: Bedrijfsstelsels, intensiteit en ontwikkeling bij den inlandschen landbouw, inzonderheid op Java. Schr. behandelt thans de bodemkultuur in Indië in het algemeen.

De heer M. Buijsman te Nongko Djadjar geeft zijn periodieke bijdrage tot de kennis van het klimaat van Oost-Java (Weersoverzicht van Jan. jl.).

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Februari-aflevering: De reserve voor het Indische leger, door H. J. D. de Fremery, met Naschrift door X. — De militaire toestand in China, één jaar na het uitbreken van de omwenteling. — Het verspreiden der sectie en het oplossen in gesloten groepen. — Op welke doelen

(Z)ullen de verdedigende mitrailleurs moeten vuren? (do)or C. O. van Kesteren. — Mededeelingen betreffende de Japansche weermacht (1 Aug.—1 Nov. 1912). — Hoogere krijgsschool. Uitbreiding van het aantal officieren-leerlingen en officieren-leeraren. — Oefeningen met mitrailleurs, bespannen met trekhonden. — Verliezen in den Russisch-Japanschen oorlog. — Dreadnoughts in de tropen. — Photographie van uit een vuurpijl. — Een ander gezichtspunt over reglementen dan M. op blz. 1046 van den vorigen jaargang. — Het stukslaan van geweren op de chambrée. — Mededeelingen betreffende het Indische leger. Beproeving van transportkarren, keukenwagens en veldbakovens. — Cavaleriebewapening. — Van vreemde legers. Enz.

Indologenblad.

No. 10 van den 4en jaargang van het Indologenblad bevat eenige stukken, die de aandacht vragen, als: 1e. een overzicht der lezing van Mr. Fromberg voor de leden der Indologen-Vereeniging over den „Landrechter"; 2e. een overzicht der lezing van den heer A. J. N. Engelenburg voor de leden der Vereeniging „Setia Tanah Hindia", over de toekomst van Nederland in Oost-Azië; en 3e. een bijdrage van N. W. v. H., getiteld: Eerste indrukken uit Indië. I. Een Koewoeverkiezing.

Eigen Haard.

No. 11 brengt een artikel van den heer J. F. L. de Balbian Verster over de geschiedenis van Indië op rijm, waarbij hij een boekje in herinnering brengt van 1857, geschreven door een Indischen onderwijzer en getiteld: Schets van de geschiedenis der Nederlanders in den Oost-Indischen Archipel, op rijm gebracht en met de noodige zangwijzen voorzien, teneinde door de jeugd zingende beoefend te kunnen worden.

De dichter-zanger L. van den Bor (zoo heet onze geschiedschrijver) laat zijn kinderen bijv. zingen:

1e leerling: Toen ontstond er weer een opstand,
Nogmaals werd de rust verstoord.
Ach! te Saparoea werden
honderd krijgslien wreed vermoord.
2e leerling: Weer een moord van zooveel menschen?
Foei! het is waarachtig erg.
1e leerling: Bij dien moord kwam ook om 't leven
de familie van den Berg.
2e leerling: Kwam dat gansch gezin om 't leven?
Onderwijzer: 't jongste kindje werd gered
door zijn baboe, wier getrouwheid
dus werd op de proef gezet.

Enz. Als men meer van dit merkwaardig boekje wil weten, leze men genoemd artikel in E. H.

Hetzelfde nummer van E. H. brengt nog het begin van een geïllustreerd artikel van den heer F. P. Schuitenmaker te Paramaribo, getiteld: „De Lawa-expeditie. Met de militaire expeditie naar de Boven-Lawa".

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootschap.

Het 1e stuk van het 57e deel heeft den volgenden inhoud: De organisatie der Inlandsche kerkgemeenten in verband met hare geestelijke ontwikkeling, door Dr. A. M. Brouwer. — Het Ende-feest, door P. ten Kate. (Ende feest is doodenfeest, zooals dat gevierd wordt door de To Napoe van Midden-Celebes). — Een zendingsleer uit de zeventiende eeuw, door Prof. Dr. H. M. van Nes. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Het Zendingsonderwijs in Deli. — De zending in de Tweede Kamer, enz.). — Literatuur-aankondiging. — Uit Zendingstijdschriften.

De Redjang-Lebong goudmijn.

In dank ontvingen wij de bij Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem verschenen brochure van den geoloog Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, getiteld: De Redjang-Lebong goudmijn (residentie Benkoelen, Zuid-Sumatra). Populair-wetenschappelijke verhandeling.

Het boekje bevat o.m. een protest tegen de eigenmachtige handelingen van de Directie van genoemde maatschappij; de schr. dringt aan op een grondig onderzoek door personen, die het volle vertrouwen van aandeelhouders genieten, en noemt het al- of niet slagen der Mijnb.-Mij. Redjang Lebong een questie van nationaal belang. Waar de Ned. ondernemingsgeest er toch al niet zoo erg op gesteld is zich met het mijnbouwbedrijf in Ned.-Indië in te laten, vreest schr., dat bij een débacle van deze onderneming, zij haar aandacht geheel aan deze belangrijke werkingsfeer zal gaan onttrekken.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 11: Het kabeltransport van lang hout, door Dr. A. H. Berkhout. — Het conserveeren van vleezige bestanddeelen voor museumobjecten, door H. C. Prinsen Geerligs. — Kameroentabak concurrentie voor Sumatra-tabak? door P. Hondius Jzn. — Mededeelingen van het proefstation voor tabak, door P. Hondius Jzn. — De uitvoer van thee uit Java gedurende de jaren 1905—1912. — De bacovecultuur in Suriname. — De havenverbetering van Curaçao. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen en de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 44 de volgende bijdragen: Indisch natuurschoon, door J. L. J. F. Ezerman. — Oranje en Oost-Indië, door Gabriël. — De nieuwe havenwerken te Makassar (met afb.), door F. B. S. — De aviateur Hilgers (met portret). — De ontvluchting van den zaakwaarnemer Hooff (met portret).

Moederland en Koloniën.

In het eerste nummer van jaargang 1913 van het orgaan der Vereeniging „Moederland en Koloniën", is o.a. opgenomen de voordracht van Dr. F. R. Tj. Mees voor de leden dier vereeniging, waarin het onderwerp: „Unificatie van rechtspraak" behandeld werd.

De geschiedenis van de koffie.

In de Middenstandsbond schrijft de heer C. Koenraad een en ander over de „geschiedenis van de koffie".

Daar de koffie reeds sedert eenige eeuwen gebruikt wordt, zijn de oudste berichten omtrent haar invoering natuurlijk zeer vaag; zij spreken elkaar menigmaal zelfs tegen. Volgens Cracau (warenkennis) kan men wel het volgende met eenige zekerheid vaststellen. De eerste, wiens aandacht op de koffie werd gevestigd, was een monnik, die moet hebben opgemerkt, dat geiten, die vruchten van den koffieboom hadden gegeten, daarna in zulk een opgewonden toestand geraakten, dat zij een tijdlang rondsprongen en zelfs gedurende den nacht niet konden slapen. Deze waarneming wist hij te benuttigen door uit de koffieboonen een drank te bereiden, met behulp waarvan hij zichzelf en andere monniken wakker wist te houden, wanneer zij den nacht met bidden moesten doorbrengen. Intusschen bleef de koffie voorloopig nog tot de geheime middelen behooren.

Het begin van het tijdperk van algemeen verbruik als genotmiddel kan zoo ongeveer op 1450 worden gesteld. Het eerst in Arabië. Daar den Islamëlieten het genot van wijn overeenkomstig de leer van den Koran verboden is, werd de koffie door aanhangers van den Islam met des te grooter vreugde verwelkomd, en daar jaarlijks duizenden Mohammedaansche pelgrims naar Arabië trokken en deze daar den nieuwen drank leerden kennen, werd voor de verbreiding daarvan goed gezorgd.

Maar, zooals het met nieuwigheden gaat, zoo vond ook de koffie haar tegenstanders. Toen in het jaar 1511 een nieuwe stadhouder naar Mekka kwam, wien de koffie tot nu toe onbekend was gebleven, begon de oorlog tegen dezen drank. De stadhouder, door een vooroordeel ingenomen, riep de geleerde Mohammedaansche theologie tot een concilie te Mekka bijeen. De beraadslagingen dezer geleerde mannen leidden echter tot geen enkel resultaat. Toen er echter nog eenige geneeskundigen bij werden gehaald en deze koffie voor nadeelig verklaarden, had haar laatste uur geslagen; het gebruik er van werd verboden en wie er op betrapt werd, werd achterstevoren op een ezel zittend aan de bespotting en den hoon der straatjongens prijs gegeven, door de straten van Mekka geleid. De stadhouder meende nu een heldendaad te hebben volbracht en bracht daarvan in de verwachting hoogelijk te zullen worden geprezen, ijlings verslag uit aan zijn heer en meester, den Sultan van Kaïro.

Maar deze had ongelukkigerwijze ook de koffie leeren kennen en waardeeren; 't gevolg was, dat hij 't volgende drastische antwoord naar Mekka zond: „Uw doctoren en uw stadhouder zijn ezels. Het inzicht onzer geneeskundigen en schriftgeleerden is juister dan het uwe, en onze geleerden verklaren, dat koffie een schadelooze drank is, waarvan 't gebruik is toegestaan en geen muzelman

zal verhinderen de zaligheid deelachtig te worden". Zoo werd de koffie „koninklijk geprivilegeerd" en nam hierdoor haar verbreiding onder de Mohammedanen voortdurend toe. Twintig jaar later ontstond te Kaïro nogmaals een koffiekrijg, aangevuurd door een overspannen monnik, en hoewel het hierbij tot zeer onaangename tooneelen kwam, in koffiehuizen menig kop en ander drinkgereedschap vernield werd en zelfs koffiedrinkers door fanatieke zeloten werden mishandeld, behaalde de koffie ten slotte toch de overwinning en wel van dien tijd af in Arabië voorgoed.

Ongeveer 1552 werd de koffie in Konstantinopel bekend. In 1554 werd daar het eerste koffiehuis opgericht; maar ook hier werd haar het voorrecht niet gegund, zonder strijd het terrein te behouden. Sultan Achmed Chan bedreigde de doodstraf tegen het gebruik van koffie en tegen het rooken van tabak.

Maar de koffie behaalde toch de overwinning; zij was er nu eenmaal, en haar gebruik werd meer tot een behoefte, ja zelfs gaf een latere wet aan de Turksche vrouwen het recht op echtscheiding wanneer haar mannen haar niet voldoende van koffie voorzagen. Een dergelijke wet zou zich ongetwijfeld ook in de sympathie onzer vrouwen verheugen.

In Frankrijk werd de koffie in 1660 ingevoerd, en wel in Marseille, waar in 1671 het eerste koffiehuis verrees. Hetzelfde gebeurde in 1672 te Parijs, en in 1683 kwam de koffie naar Weenen. Toen in Pruisen de koffie meer algemeen bekend begon te worden, regeerde Frederik de Groote, die haar als een welkom belasting-object behandelde. Bijna tezelfdertijd werd de koffie in Engeland bekend. In Denemarken verkreeg zij voor ongeveer honderd jaar de algemeene gunst.

Zoo hield de koffie langzamerhand haar zegetocht door de geheele wereld en er is behalve de thee wel geen enkel genotmiddel te vinden, dat zoo groote verbreiding en zooveel aanhangers heeft gevonden. (Tijdschr. Binnenl. Best. Jan. 1913).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m. 24 Febr. '13.
De Locomotief t/m 25 idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. idem.
De Sumatrapost t/m. 27 idem.
De Sumatrabode t/m. idem.
Tjahaja Sumatra t/m. idem.
De Indische Mercuur no. 11.
Weekblad voor Indië no. 46.
Handelsberichten v/h. Min. v. Landbouw.
De Banier no. 48.
De Bandelier no. 17.
Korte berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel no. 4 t/m. 7.
Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid, afl. Jan. t/m. Maart.
Publicaties v/h. Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat. 1913, afl. t/m. IV.
Archief v/d. Suikerindustrie in Ned.-Indië. 1913, no. 2 t/m. 6.
Het Tijdschrift 15 Dec. 1912.
Moederland en Koloniën no. 1.

Opleiding ambtenaren Binnenlandsch Bestuur in O.-I.

Door 't bestuur van de vereeniging „Moederland en Koloniën" is een commissie ingesteld, om haar oordeel uit te spreken over het onlangs (bijvoegsel Nederl. Staatscour. 22 Jan. No. 18) verschenen officiëel verslag der commissie betreffende de toekomstige ambtenaarsopleiding.

De volgende heeren hebben zich bereid verklaard als leden daarin zitting te nemen: P. H. van der Kemp (voorzitter), J. R. Couperus, W. F. L. Boissevain, Mr. Dr. R. Tj. Mees, Mr. G. L. Mens Fiers Smeding, Mr. H. J. Tasman, M. B. van der Jagt en J. G. Mooijen.

De opdracht luidt als volgt:

Het Bestuur zou gaarne een oordeel ontvangen betreffende het verslag der commissie in zake de toekomstige opleiding der Europeesche ambtenaren van het B.B., dat als bijvoegsel gepubliceerd werd van de Nederl. Staatscourant van 22 Januari jl. No. 18, in zoodanigen vorm, dat het zonder nadere toelichting gepubliceerd kan worden, met voorbehoud aan het Bestuur er een inleiding aan toe te voegen.

Mocht het uit te brengen rapport niet zoodanig zijn in te kleeden, dat alle leden zich met den inhoud kunnen vereenigen, dan verzoekt het Bestuur de afwijkende oordeelen door het bijvoegen van een persoonlijke nota tot hun recht te doen komen.

Het uit te brengen rapport zal zich niet uitstrekken tot eene behandeling in bijzonderheden van het officiëele verslag, doch slechts tot de hoofdbeginselen en daarbij naar bondigheid en beknoptheid streven.

Speciaal de volgende vragen worden ter overweging aanbevolen:

Is, met waardeering van het voornemen om te gemoet te komen aan de klacht der O. I. A., dat hunne opleiding geen eigenlijke vakstudie is, het verplichtend stellen van eene volledige academische opleiding wel in overeenstemming met de eischen der praktijk?

Wordt bij de hooge eischen, die men stellen wil, het gevaar niet groot geen voldoend aantal candidaten te zullen verkrijgen en zullen onder de afgestudeerden niet velen de rechterlijke macht als loopbaan gaan verkiezen boven die bij het B.B.?

Wordt bij de voorgestelde opleiding de kennis der talen en der Indologische vakken niet te zeer op den achtergrond gesteld, terwijl dit juist het voornaamste der studie behoort te zijn?

Zullen de ambtenaren B.B. als regel niet op een te gevorderden leeftijd in Indië aankomen, dan dat zij nog met vrucht de eerste leerschool der praktijk zullen doorloopen?

Zal de speciale studie in rechten of letteren de ontwikkeling niet leiden in een andere richting dan die welke voor den bestuursambtenaren gewenscht is, waarbij doortastend handelen niet belemmerd mag worden door te veel letten op détails en het opwerpen van excepties?

Zal een studie met de H. B. S. als voorbereiding niet geschikter dan de gymnasiale opleiding zijn om in voeling te blijven met de natuurwetenschappelijke richting, die de geheele particuliere nijverheid doordringt en waarmede de bestuursambtenaar in nauwe samenwerking zal moeten handelen?

De Commissie heeft vrijheid advies van andere vereenigingen of personen in te winnen, om deze adviezen in haar rapport te pas te brengen of daarbij over te leggen.

Op eene afhandeling der zaak met bekwamen spoed zal door ons Bestuur hooge prijs worden gesteld.

MEDEDEELINGEN.

Van de Nederl. Afd. der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw;

OPENBARE VERGADERING op Vrijdag 28 Maart 1913, 's avonds 8 uur, te 's-Gravenhage, in het Zuid-Holl. Koffiehuis (Groenmarkt), Zaal 4.

Onderwerp:

De bediening der Paketvaart in den Ned.-Indischen Archipel.

Spreker: de Heer J. H. HUMMEL, Directeur der Kon. Paketvaart Maatschappij.

Er zal gelegenheid gegeven worden tot het vragen van inlichtingen.

Toegang vrij.

Van het Informatie-Bureau:

Voor het middelbaar onderwijs in Ned.-Indië wordt gevraagd een bij voorkeur ervaren practisch **leeraar**

de **plant- en dierkunde** (doctor of doctorandus in de ...nt- en dierkunde of aard- en delfstofkunde).

Aan de uitzending is verbonden:

a. een gratificatie voor uitrusting ad ƒ 1000;

b. overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

c. een voorloopig traktement van ƒ 150 's maands, ingaande met den dag van aankomst te Batavia tot den dag waarop het activiteitstraktement, volgens de terzake bestaande bepalingen in Indië, ingaat.

Het traktement bedraagt ƒ 550 's maands, met drie driejaarlijksche traktementsverhoogingen, elk van ƒ 100 's maands, zoodat zal worden bereikt een maximum-traktement van ƒ 850 's maands.

Zij, die zich in genoemde betrekking aan 's lands dienst in N.-I. wenschen te verbinden, moeten zich zoo spoedig mogelijk bij een op zegel geschreven request tot het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgem. hunner woonplaats;

3. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der gemeente waar zij geloot hebben, en

4. hunne geboorteakte.

De requesten moeten de mededeeling inhouden of de sollicitanten al dan niet zijn gehuwd en c.q. het getal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraar wordt voor zijn vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of hij physiek geschikt is voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz., staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Ned.-Indië.

Het activiteitstraktement gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den G.-G. van N.-I. zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Bij de Staatsspoorwegen in N.-I. kunnen in tijdelijken of in vasten dienst, naar keuze van belanghebbenden, **opzichters** worden geplaatst.

De candidaten moeten in het bezit zijn van het diploma van 's Rijks waterstaat of een daarmede gelijkwaardig diploma en ten minste gedurende 6 jaren practische ervaring hebben opgedaan als toezichthouder bij waterstaats- of bouwwerken of bij den dienst van weg en werken eener spoorweg-mij.

Zij moeten zich verbinden voor 5 jaren en ontvangen een aanvangssalaris van ƒ 200 's maands, bij eene practische ervaring van 6 jaren als boven bedoeld, terwijl voor elke 3 jaren langer praktijk dit salaris met ƒ 35 's maands wordt verhoogd.

Aan de betrekking zijn verder verbonden bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting, traktementsverhoogingen van ƒ 35 's maands, telkens na 3 jaren dienst, totdat het maximum-traktement van ƒ 375 's maands is bereikt. Bovendien is aan de betrekking verbonden bij de exploitatie en bij den aanleg recht op vrije woning of, bij gebreke van dien, huishuurindemniteit en bovendien bij den aanleg een toelage van ƒ 35 's maands; bij de opname een indemniteit van ƒ 45 's maands, benevens een daggeld van ƒ 5 of ƒ 3, al naarmate al dan niet als brigadechef wordt dienst gedaan.

Aan de uitzending is verbonden:

a. vrije overtocht, c.q. ook voor het wettig gezin, naar Indië en terug als gouv.-passagier der 2e kl.;

b. een gratificatie voor uitrusting ten bedrage van ƒ 1000;

c. een voorloopig traktement van ƒ 100 's maands., ingaande met den dag van inscheping naar N.-I.

Voor hen, die in tijdelijken dienst zijn uitgezonden, gelden de volgende regels:

Ingeval wegens ziekte terugkeer naar Europa binnen de 5 jaren noodzakelijk is, en overgang in vasten dienst niet heeft plaats gehad, wordt ontslag verleend, doch bestaat gedurende één jaar na den datum van ingang van dat ontslag aanspraak op vrije passage naar Europa met gezin, op den voet van de daarvoor geldende bepalingen en op uitbetaling van 3 maanden traktement.

Na afloop van het verband van 5 jaren wordt eene gratificatie ten bedrage van 3 maanden traktement uitgekeerd, tenzij overgang in vasten dienst heeft plaats gehad. Heeft zulks niet plaats gehad, dan bestaat recht op vrije passage naar Europa met gezin, overeenkomstig de bovenbedoelde bepalingen, mits binnen het jaar na afloop van het verband.

Bij gebleken geschiktheid, ter beoordeeling van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der Staatsspoorwegen op Java, zal gelegenheid worden gegeven om, voor zoover de formatie zulks toelaat, over te gaan in vasten dienst.

Zij, die voor uitzending naar N.-I. ter plaatsing in den vorengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Dept. van Koloniën, met mededeeling of uitzending voor tijdelijken dan wel voor vasten dienst verlangd wordt en met overlegging van: a. hun diploma en hunne bewijzen van praktische werkzaamheid; b. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer aankondiging door den burgemeester hunner woonplaats; c. hunne geboorte-akte; d. een bewijs van voldoening aan de militie, afgegeven door den burgemeester der gemeente, waarvoor zij geloot hebben.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c. q. het getal en den leeftijd zijner kinderen.

Door een vanwege het Dept. van Kol. in te stellen geneeskundig onderzoek zal de physieke geschiktheid voor den Indischen dienst moeten blijken.

(Ned. Staatscrt. van 18 Maart 1913, no. 65.)

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Febr. 1913. No. 15.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de opzichters G. H. A. Matheij en F. Gerrits; 9 maanden aan den civiel gezaghebber P. E. E. J. le Cocq d'Armandville.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk Mej. E. H. Kuuhl.

Benoemd: tot inspecteur bij den pandhuisdienst Th. van Dissel; tot administrateur 3e kl. bij de Gouv. pandhuizen W. H. Keizer, F. L. Iflé, E. Bodaan, J. E. P. Alting Siberg en F. Alliaume; tot alg. ontvanger 3e kl. O. B. Coester; tot 2en commies M. Th. Boelhouwer; tot 3en commies L. M. J. van Dijck; tot predikant te Koepang V. L. Visser; tot secretaris van Timor H. E. K. Ezerman; tot adspirant-ingenieur J. G. van der Stoop; tot notaris-vendumeester te Tjilatjap P. H. Hulstijn; tot magazijnmeester 1e kl. J. A. C. Turpijn; tot id. 2e kl. C. N. Persijn; tot 1en klerk A. W. Ronkes; tot civiel gezaghebber in de res. Timor A. J. van der Heijden.

Geplaatst: in de res. Semarang de controleur J. W. Meijer Ranneft; in Pasoeroean F. A. E. Drossaers; in Madoera Ch. O. van der Plas.

Benoemd: tot onderwijzer te Ternate M. Blommert; te Tjepoe J. F. H. Gijsberts; te Menado Mevr. L. J. Hissink—Snellebrand.

Overgeplaatst: naar Kediri de onderwijzer R. Dekker; naar Tasikmalaja F. Kramer.

Benoemd: tot onderwijzeres te Sampang Mevr. M. de Ceuninck van Kapelle—van Zanten; tot onderwijzer te Tegal E. Jl Schumacker; te Menado H. Rose; tot onderwijzeres te Batavia Mevr. H. E. E. Pownall—van Haastert; te Pamekasan Mej. F. Mesman.

Militair Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den 1en luit. der inf. H. W. J. Muller en den 1en luit.-kwartiermeester H. J. C. Wolff; een jaar aan den 1en luit. der inf. J. W. E. de Ruiter.

Ontslagen: op verzoek eervol de havenmeester E. Broms.

Benoemd: tot havenmeester 3e kl. J. Veldkamp.

Uit de Javasche Courant van 25 Febr. 1913. No. 16.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den kantoorchef J. N. Thomson; 10 maanden aan den assistent-resident L. C. Westenenk; 9 maanden aan Mr. P. N. van der Stok en aan den commies J. Zeevaarder; een jaar aan den administrateur F. J. Kerstens; 10 maanden aan den adjunct-chef H. E. Loffman; 9 maanden aan den administrateur J. C. Tadema Wielandt; 9 maanden aan den opzichter J. C. Meijer.

Ontslagen: op verzoek eervol de werktuigkundige H. O. Borgmann.

Benoemd: tot gouv. geneesheer bij den burgerl. geneesk. dienst A. J. J. van Lith; tot ingenieur F. Baaijmakers; tot opziener J. Ch. Roggeveen; tot administrateur W. M. van Helten; tot 1en commies L. Overdijk; tot commies A. P. Titaley; tot opzichter J. Ph. Hop; tot controleur W. H. J. Cambier van Nooten, H. R. Rookmaaker, L. C. J. Beukers, Ph. J. van der Meulen, E. A. R. Schultz van Vlissingen, L. J. Husselman en C. J. Batenburg.

Gesteld: ter beschikking van den President van den R. v. J. te Semarang Mr. A. S. Block; te Medan Mr. H. Albarda.

Benoemd: tot controleur in de res. Tapanoeli F. R. Monteiro; tot onderwijzeres te Batavia Mej. M. C. Ritsema van Eck; tot 1en klerk te Tangerang L. H. Zeemeijer.

Militair Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan den 1en luit. der inf. E. Tijdeman; 6 maanden aan den kapitein der inf. J. W. Knegtmans; zes jaar aan den 1en luit. der inf. J. C. van Nouhuijs.

Benoemd: tot commandant der 3e mil. afd. op Java de kolonel der inf. R. A. Cornelissen; der 1e mil. afd. de id. P. A. Mollinger.

Bevorderd: tot kolonel de luit.-kolonel P. A. Mollinger.

Overgeplaatst: naar Batavia de luit.-kolonel der genie F. W. P. Clignett.

Geplaatst: te Batavia de kapitein W. Muurling; te Bandoeng de kolonel Dr. S. Monnikendam; te Padang Pandjang de 1e luit.-kwartiermeester H. J. B. Tulfer; te Bandoeng de id. A. van Es; te Batavia de id. J. W. L. Scherp.

Overgeplaatst: naar Gombang de off. v. gezondh. E. de Waal; naar Amboina de id. A. C. Th. Thomsen

HAAGSCHE PHILATELISTEN-VEREENIGING

OPGERICHT 17 APRIL 1897

ERKEND BIJ KON. BESL. VAN 20 APRIL 1903, No. 58, STAATSCOURANT No. 110.

De Vereeniging stelt zich ten doel:

1o. De bevordering der postzegelkunde in het algemeen;

2o. Het verzamelen van postzegels en poststukken tusschen hare leden te bevorderen en te vergemakkelijken.

In het bijzonder tracht zij dit te doen door:

a) het doen circuleeren van koopboekjes, samengesteld door hare leden;

b) het uitgeven van een tijdschrift;

c) het vormen van een bibliotheek;

d) het doen circuleeren van tijdschriften;

e) het houden van verlotingen;

f) het houden van bijeenkomsten.

Alle verdere inlichtingen worden verstrekt door den Secretaris-Penningmeester

TH. H. KLINKHAMER,
Joan Maetsuyckerstraat 28.

AANVRAAG

VOOR HET

werkend / correspondeerend **Lidmaatschap**

DER

HAAGSCHE PHILATELISTEN-VEREEN.

M.

Hierbij deel ik U mede, dat ik werkend / correspondeerend lid der H. P. V. wensch te worden.

Tevens verklaar ik hierbij, dat ik geen handelaar in postzegels ben of plan heb zulks te worden. Ingeval ik evenwel postzegelhandelaar zou worden, zal ik voor het lidmaatschap bedanken. *)

Naam ....

Woonplaats ....

Beroep ....

Leeftijd ....

Voorsteller ....

Hollandsche referenties ....

Handteekening ....

Datum ....

Aan den Secretaris
der H. P. V.

— Contributie p. j. ƒ3.- en ƒ2.-.
Entree ƒ1.-.

*) Indien men zich opgeeft voor het correspondeerend lidmaatschap vervalt deze verklaring.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te oekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan éene met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Vier jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jongedame, diploma boekhouden en Engelsche handelscorrespondentie en bekend met machineschrijven en stenografie.

Dame, m. l., prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarnemen huishouding.

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Drie Dames voor waarneming huishouding, ook bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor 't geven van lessen in de Fransche taal

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned. b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Beschaafd jong meisje voor hulp aan kinderen om de reis naar Indië mee te maken, liefst in 't najaar.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.,** plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17,** de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Leverancier van H.M. de Koningin.

MAISON DE BONNETERIE.

= DEN HAAG = = AMSTERDAM =
Buitenhof-Groenmarkt. Kalverstraat-Rokin.

GROOTST GESORTEERDE MAGAZIJNEN van ELEGANTE DAMES- en KINDERCONFECTIE.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"
ELITE BIOSCOPE
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK
SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA
Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.
ENTREE: **50** en **25 Cent** voor de MATINÉE'S, **f 1.—**, **f 0.75**, **f 0.50** en **f 0.30** voor de AVOND-VOORSTELLINGEN.

VRAAGT Krul's HOPJES. | VRAAGT Krul's CHOCOLADE. | VRAAGT Krul's BONBONS.

A. VAN MEURS
PIET HEINSTRAAT 18 :: DEN HAAG. ::
TELEFOON 1784
COMPLETE MEUBILEERING — BEHANGERIJ — BEDDENMAKERIJ STOFFEERDERIJ — LINNEN ROLGORDIJNEN — MADRAS-GORDIJNEN — LINOLEUMS EN ZEILEN — AXMINSTER TAPIJTEN — TAFELKLEEDEN — DIVANDEKKEN :

INDIË

Families die eerlang naar Indië vertrekken, of zij, die repatrieeren, vinden in onze Firma steeds een vertrouwd en goedkoop adres. **Wij verschepen wekelijks groote zendingen** en zijn daardoor in staat, **minstens 40 pCt. beneden** de prijzen in Indië te leveren.

Enkele artikelen uit onze groote collectie.

Fijne Ind. Flanel f 7.95 (30 el)	**Graslinnen (Spreiengoed)**
Souple Shirting „ 11.95 (54 el)	162 cM. f 18.75 (42 el)
Reformstof f 590, f 7.—, f 8.90 (30 el)	180 „ „ 22.80 (42 el)
Badhanddoeken f 6.50, f 7.90 (doz.)	200 „ „ 26.80 (42 el)
Badstof 70 cM. br. f 0.46 per (el)	250 „ „ 46.— (48 el)
	Witte Handdoeken f 2.75 (doz.)

Reclame-Dril voor Heeren-Costumes f 0.46 per yard.
Rolsloopen f 6.95. Lingeries. Beddelakens.

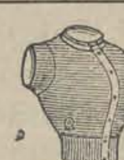
FIRMA H. BONEFAAS, *Hengelo (O.), Den Haag, Beeklaan 466.* **Fabriek en Export.**

GROBBE = COMESTIBLES.
Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

GALERIES MODERNES
I. DE VRIES
DEN HAAG - Hoogstraat 4
TELEFOON 815.

SPECIALITEIT IN
GEGARNEERDE EN ONGEGARNEERDE
DAMESHOEDEN
ENORME SORTEERING BILLIJKE PRIJZEN

JAEGER
is voor ons klimaat de
BESTE ONDERKLEEDING.
L. VAN DER VIJVER,
Korte Houtstraat 14c
en
SPINOZASTRAAT 95, b/h. Oranjeplein.
GROOTE KEUZE in:
NORMAAL WOLLEN en
HALF WOLLEN ONDERGOEDEREN.

half wol f 0.65
heel wol f 1.20

half wol f 0.75
heel wol f 1.35

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

Goederen worden op zicht gezonden.
Tel. No. 2318.

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST"
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telephoon 2655.
INDISCHE KOKKIE
GROOTE VERSCHEIDENHEID VAN
OOSTERSCHE GERECHTEN.
ZORGZAME EN ZINDELIJKE BEREIDING VERZEKERD, BILLIJK TARIEF.
TJOBALAH SATOE KALI, TEMTOENANTI DATANG KEMBALI
Plat du Jour à f 1.50.
Diners vanaf f 1.75.
Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van bezorgloon. : :

VACANT

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f ....

NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

VACANT

A. A. BOLT = CONFISEUR PATISSIER

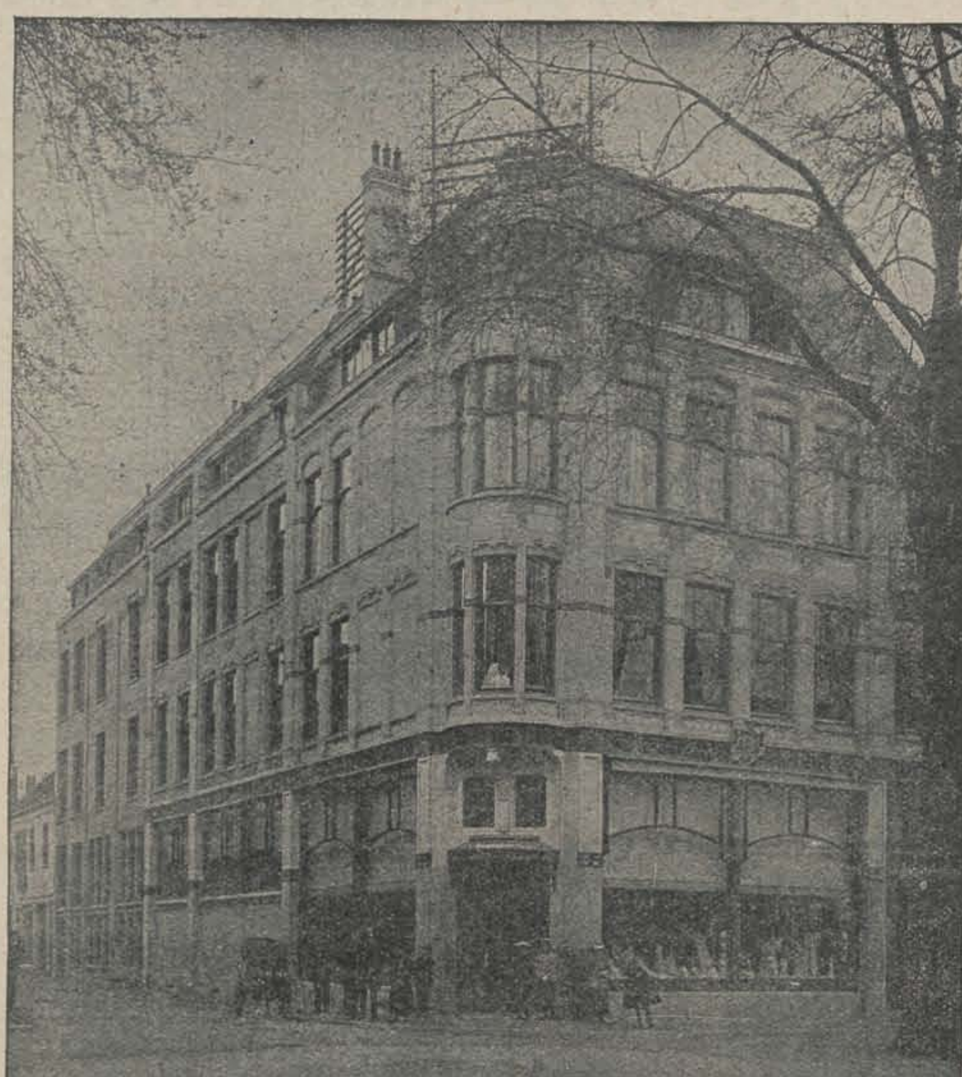
HOFLEVERANCIER.

BANKASTRAAT 4c, 4d, 4e, 4f -:- 's-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN", Heulstraat 19.

VACANT

Fournisseurs de S. M. la Reine.

Fournisseurs de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons, Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES, Dentelles de Bruxelles Véritables.

Téléphone 2155.

Maison de Nouveautés

Compagnie Lyonnaise

9 Kneuterdijk

LA HAYE.

Het Weekblad voor den Handeldrijvenden en Industrieelen Middenstand,

:- verschijnt in 4 verschillende édities. -:

Welk vakblad heeft de meeste annonces en wordt derhalve het best gelezen?

Vraag proefnr. (maar vergeet niet uw bedrijf, opdat de voor U bestemde editie worde gezonden) en oordeel zelf.

Amstel 18, Amsterdam.

Weekblad voor Indië

onder Hoofdredactie van

M. VAN GEUNS, te SOERABAJA

Prijs per 3 maanden f 2.50

Men kan zich abonneeren bij den agent voor Nederland: Uitgevers Maatsch. „Het Gemeenschappelijk belang" Nieuwe Molstraat 20, DEN HAAG

NEDERLANDSCHE VEGETARIERSBOND.

Secretariaat: **Wilhelminastraat 105, Den Haag.**

Administratie: **Koepoortsweg 107, Hoorn.**

Vegetarisch Bureau en Brochurehandel: **FELIX ORTT, Soest,** waar alle inlichtingen over Vegetarisme, den Bond en zijn streven gaarne worden verstrekt en alle drukwerken te verkrijgen zijn.

LIJSTEN VAN BOEKEN GRATIS.

Leest het maandelijksch orgaan „VEGETARISCHE BODE" onder redactie van FELIX ORTT; abonnementsprijs f 2.— p. jaar.

F. ORTT. Bekroond Propagandageschrift, 5 cents; Brieven over gezondheid, 10 cents; Het vegetarisme bezien van de economische en de ethische zijde, 5 cents; Drankzucht en hoe die tegen te gaan, 10 cents. — **LEO TOLSTOY.** De eerste stap, 10 cts. — Kookboek van Mevr. **VALK,** *f* 1.25.